

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr 2/2017
Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej
z dnia 12 stycznia 2017 r.

RAPORT Z WIZYTACJI
(profil ogólnoakademicki)

dokonanej w dniach 4-5 czerwca 2018 na kierunku
„studia nad słowiańszczyzną wschodnią” prowadzonym
na Wydziale Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego

Warszawa, 2018

Spis treści

1. Informacja o wizytacji i jej przebiegu	4
1.1. Skład zespołu oceniającego Polskiej Komisji Akredytacyjnej.....	4
1.2. Informacja o procesie oceny	4
2. Podstawowe informacje o programie kształcenia na ocenianym kierunku	5
3. Ogólna ocena spełnienia kryteriów oceny programowej	6
4. Szczegółowy opis spełnienia kryteriów oceny programowej.....	7
Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni.....	8
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 1	8
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	8
Dobre praktyki	17
Zalecenia	18
Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia	18
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 2.....	19
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	19
Dobre praktyki	36
Zalecenia	38
Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia	38
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 3.....	40
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron	45
Dobre praktyki	47
Zalecenia	47
Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia	40
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 4.....	48
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	48
Dobre praktyki	50
Zalecenia	51
Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia.....	51
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 5.....	51
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	51
Dobre praktyki	52
Zalecenia	52
Kryterium 6. Umiędzynarodowienie procesu kształcenia	52
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 6.....	52
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	52
Dobre praktyki	55

Zalecenia	55
Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia	55
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 7.....	55
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	55
Dobre praktyki	58
Zalecenia	58
Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia	58
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 8.....	58
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	58
Dobre praktyki	61
Zalecenia	61
8. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny.....	61
Załączniki:	62
Załącznik nr 1. Podstawa prawna oceny jakości kształcenia	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 2. Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 3. Ocena wybranych prac etapowych i dyplomowych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 4. Wykaz nauczycieli akademickich, którzy mogą być zaliczeni do minimum kadrowego kierunku (spośród nauczycieli akademickich, którzy złożyli oświadczenie o wyrażeniu zgody na zaliczenie do minimum kadrowego)....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 5. Wykaz nauczycieli akademickich, którzy nie mogą być zaliczeni do minimum kadrowego kierunku (spośród nauczycieli akademickich, którzy złożyli oświadczenie o wyrażeniu zgody na zaliczenie do minimum kadrowego)....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 6. Wykaz modułów zajęć, których obsada zajęć jest nieprawidłowa	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 7. Informacja o hospitolowanych zajęciach i ich ocena	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.

1. Informacja o wizytacji i jej przebiegu

1.1. Skład zespołu oceniającego Polskiej Komisji Akredytacyjnej

Przewodniczący: prof. dr hab. Dariusz Dolański, członek PKA

członkowie:

1. dr hab. Ariadna Strugielska, prof. UMK, ekspert PKA
2. prof. dr hab. Tadeusz Klimowicz, ekspert PKA
3. mgr inż. Małgorzata Piechowicz, ekspert ds. postępowania oceniającego
4. Łukasz Rusajczyk, ekspert ds. studenckich

1.2. Informacja o procesie oceny

Ocena jakości kształcenia na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* prowadzonym na Wydziale Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego została przeprowadzona z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2017/2018. Polska Komisja Akredytacyjna po raz pierwszy oceniała jakość kształcenia na ww. kierunku. Przeprowadzona w 2011 roku ocena programowa dotyczyła kierunku studiów „filologia” prowadzonego na Wydziale Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego, z którego wykształcił się oceniany w bieżącym roku akademickim kierunek *studia nad słowiańszczyzną wschodnią*. Sformułowane wówczas zastrzeżenia dotyczyły m.in. sposobu opracowania sylabusów zajęć dydaktycznych, komunikacji wewnątrzwydziałowej, a także wykorzystywanej bazy dydaktycznej. Szczegółowe informacje odnośnie do działań naprawczych podjętych w następstwie zaleceń wskazanych przez Zespół Oceniający wskazano poniżej w tabeli w pkt. 8.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Zespół Oceniający PKA zapoznał się z Raportem Samooceny przekazanym przez Władze Uczelni. Wizytacja rozpoczęła się od spotkania z Władzami Uczelni i Wydziału, dalszy przebieg wizytacji odbywał się zgodnie z ustalonym wcześniej harmonogramem. W trakcie wizytacji przeprowadzono spotkania z m.in. autorami raportu samooceny, członkami zespołów zajmujących się zapewnianiem jakości kształcenia, pracownikami odpowiadającymi za mobilność studentów, kształcenie nauczycieli, reprezentantami otoczenia społeczno-gospodarczego, pracownikami odpowiedzialnymi za zasoby biblioteczne i pracę biblioteki, pracownikami Biura Karier oraz Biura Obsługi Niepełnosprawnych, przedstawicielami Samorządu Studentów oraz studenckich kół naukowych, studentami, nauczycielami akademickimi, a także pracownikami odpowiedzialnymi za pomoc studentom niepełnosprawnym.

Ponadto przeprowadzono hospitację zajęć, dokonano oceny losowo wybranych prac etapowych i dyplomowych, a także przeglądu bazy dydaktycznej wykorzystywanej w procesie kształcenia. Przed zakończeniem wizytacji sformułowano wstępne uwagi i zalecenia, o których Przewodniczący Zespołu oraz współpracujący z nim eksperci poinformowali Władze Uczelni i Wydziału na spotkaniu podsumowującym.

Podstawa prawna oceny została określona w Załączniku nr 1, a szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji, uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego, w Załączniku nr 2.

2. Podstawowe informacje o programie kształcenia na ocenianym kierunku

Nazwa kierunku studiów	studia nad słowiańszczyzną wschodnią
Poziom kształcenia	Studia I stopnia Studia II stopnia
Profil kształcenia	Ogólnoakademicki
Forma studiów	Stacjonarne i niestacjonarne
Nazwa obszaru kształcenia, do którego został przyporządkowany kierunek	Obszar nauk humanistycznych
Dziedziny nauki/sztuki oraz dyscypliny naukowe/artystyczne, do których odnoszą się efekty kształcenia na ocenianym kierunku	Dziedzina nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo, kulturoznawstwo, literaturoznawstwo
Liczba semestrów i liczba punktów ECTS przewidziana w planie studiów do uzyskania kwalifikacji odpowiadającej poziomowi kształcenia	Studia I stopnia: 180 pkt ECTS Studia II stopnia: 120 pkt ECTS
Specjalności realizowane w ramach kierunku studiów	– filologia rosyjska, – filologia białoruska z językiem rosyjskim i angielskim, – kulturoznawstwo Europy Środkowo-Wschodniej, – ukrainistyka z językiem rosyjskim i angielskim
Tytuł zawodowy uzyskiwany przez absolwentów	Studia I stopnia: licencjat Studia II stopnia: magister
Liczba nauczycieli akademickich zaliczanych do minimum kadrowego	Studia I stopnia: 62 Studia II stopnia: 47
Liczba studentów kierunku	Studia I stopnia: stacjonarne: 367 niestacjonarne: 12 Studia stacjonarne II stopnia: 110
Liczba godzin zajęć wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów na studiach stacjonarnych	Studia I stopnia w zależności od specjalności: 2498-2788. Studia II stopnia w zależności od specjalności: 990-1650.

3. Ogólna ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium	Ocena stopnia spełnienia kryterium ¹ Wyróżniająca / W pełni / Zadowalająca/ Częściowa / Negatywna
Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni	Zadowalająca
Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia	Częściowa
Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia	Zadowalająca
Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia	Zadowalająca
Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia	W pełni
Kryterium 6. Umiędzynarodowienie procesu kształcenia	W pełni
Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia	W pełni
Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągania efektów kształcenia	W pełni

Jeżeli argumenty przedstawione w odpowiedzi na raport z wizytacji lub wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy będą uzasadniały zmianę uprzednio sformułowanych ocen, raport powinien zostać uzupełniony. Należy, w odniesieniu do każdego z kryteriów, w obrębie którego ocena została zmieniona, wskazać dokumenty, przedstawić dodatkowe argumenty i informacje oraz syntetyczne wyjaśnienia przyczyn, które spowodowały zmianę, a ostateczną ocenę umieścić w tabeli 1.

W kryterium 2. program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia ZO PKA postanowił ponieść ocenę „częściowo” na „zadowalająco”. W odpowiedzi na Raport PKA jednostka przedstawiła plany działań naprawczych w odniesieniu do stworzenia jednolitego programu studiów filologicznych na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* z uwzględnieniem wymagań standardów kształcenia nauczycieli oraz opracowania jednolitych zasad rekrutacji. Jednostka zadeklarowała wyłącznie z kierunku specjalności *kulturoznawstwo Europy Środkowo-Wschodniej* i utworzenie na jej podstawie nowego kierunku studiów. Plany te jednak nie otrzymały materialnej formy przyjętej odpowiednimi uchwałami, ani projektów nadesłanych jako załączniki do odpowiedzi na Raport PKA, co nie pozwala na podniesienie oceny w kryterium na 2 na „w pełni”, ale zasygnalizowany kierunek zmian pozwala na docenienie podjętych działań i podniesienie oceny w kryterium 2 do oceny „zadowalającej”.

W odmienieniu do kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia ocena „zadowalająca” była skutkiem niezapewnienia przez jednostkę – mimo potencjału kadrowego umożliwiającego właściwą realizację programu studiów – minimów kadrowych. W związku z wejściem w życie *Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym* (Dz.U. z dn. 30 sierpnia 2018 r.,

¹ W przypadku gdy oceny dla poszczególnych poziomów kształcenia różnią się, należy wpisać ocenę dla każdego poziomu odrębnie.

poz. 1668) i zniesieniem minimów kadrowych powstały okoliczności do podniesienia oceny w kryterium 4 do „w pełni”.

Tabela 1

Kryterium	Ocena stopnia spełnienia kryterium² Wyróżniająca / W pełni / Zadowalająca/ Częściowa / Negatywna
Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia	Zadowalająca
Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia	W pełni

² W przypadku gdy oceny dla poszczególnych poziomów kształcenia różnią się, należy wpisać ocenę dla każdego poziomu odrębnie.

4. Szczegółowy opis spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni

1.1. Koncepcja kształcenia

1.2. Badania naukowe w dziedzinie / dziedzinach nauki / sztuki związanej / związanych z kierunkiem studiów

1.3. Efekty kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 1

1.1.

Zgodnie ze strategią Uniwersytetu Warszawskiego przyjętą uchwałą Senatu nr 34 z dnia 17 grudnia 2008 r., Uniwersytet „oferuje szeroką i zróżnicowaną ofertę edukacyjną. Daje możliwość studiowania zarówno na kierunkach cieszących się dużą popularnością wśród kandydatów, jak również na kierunkach unikatowych”. Studia na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* spełniają zarówno kryterium unikatowości, jak i popularności, wpisując się tym samym w strategię Uczelni. Zgodność dotyczy również wprowadzania nowych paradygmatów w badaniach naukowych oraz wykorzystywania ich w działalności dydaktycznej. W założeniach strategicznych Uczelni jeden z celów szczegółowych dotyczy rozszerzenia umiędzynarodowienia UW poprzez przyjmowanie studentów zagranicznych, realizację programów w językach obcych, zwiększenie mobilności kadry i studentów. Biorąc pod uwagę kontekst geopolityczny, w którym funkcjonuje kierunek, starania jednostki zmierzające do intensyfikacji umiędzynarodowienia należy uznać za właściwe. Nie w pełni natomiast realizowane jest na kierunku założenie strategiczne Uczelni dotyczące współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym. W ocenie ZO PKA, kształcenie na ocenianym kierunku tylko w nieznacznym stopniu prowadzone jest przy współpracy z interesariuszami zewnętrznymi.

Studia na słowiańszczyzną wschodnią są częściowo zgodne z misją podstawowej jednostki organizacyjnej. Wydział Lingwistyki Stosowanej UW zakłada nauczanie uniwersalnych zasad i technik komunikacji międzyjęzykowej i międzykulturowej oraz kształtowanie dbałości o zachowanie tożsamości historyczno-kulturowej i językowej krajów, regionów i mniejszości narodowych Europy Środkowo-Wschodniej. W ocenie ZO PKA, zadania te realizowane są w różnym stopniu przez 4 jednostki WLS prowadzące kształcenie na kierunku, czyli Instytut Rusycystyki (IR), Katedrę Białorutenistyki (KB), Katedrę Studiów Interkulturowych Europy Środkowo-Wschodniej (KSIEŚW) i Katedrę Ukrainistyki (KU).

Strategia Wydziału Lingwistyki Stosowanej wpisuje się w ogólne założenia strategii Uniwersytetu Warszawskiego i obejmuje trzy obszary działań: dydaktykę, naukę

i funkcjonowanie w społeczeństwie. We wszystkich tych obszarach istotna jest współpraca z interesariuszami zewnętrznymi, która na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* jest ograniczona. Na przykład, niezauważalna jest promocja oferty naukowo-dydaktycznej, podkreślająca jej przydatność na nowoczesnym rynku pracy; w ograniczonym stopniu prowadzone są badania stosowane, m.in. nad nauczaniem języków obcych w różnych grupach społecznych; próby nawiązania kontaktów z instytucjami, które stanowią potencjalne miejsce pracy absolwentów WLS są mało dynamiczne.

Różnorodność wypełniania misji i strategii uczelni i wydziału na ocenianym kierunku prowadzi do rzeczywistej realizacji kształcenia w ramach 3 modeli: filologii tradycyjnej, reprezentowanej przez IR, filologii z elementami lingwistyki stosowanej, reprezentowanej przez KB i KU, oraz kulturoznawstwo, realizowane przez KSIEŚW. Tym samym, w ocenie ZO PKA, 4 specjalności deklarowane na kierunku SSW: filologia rosyjska, filologia białoruską z językiem rosyjskim i angielskim, ukrainistyka z językiem rosyjskim i angielskim, oraz kulturoznawstwo Europy Środkowo-Wschodniej, istnieją *de facto* jako 3 kierunki, co odzwierciedla koncepcja kształcenia.

Koncepcja kształcenia na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* zakłada możliwość uzyskania przez studentów kompetencji językowych na poziomie C1 ESOKJ (dla studiów I stopnia) oraz C2 ESOKJ (dla studiów II stopnia) w zakresie tzw. wiodącego języka obcego, oraz kompetencji językowych na poziomie B2 ESOKJ dla drugiego języka obcego, który może być realizowany od kursu podstawowego. Jednocześnie koncepcja przewiduje, że studenci ocenianego kierunku nabywają kompetencje badawcze z zakresu trzech dyscyplin naukowych, szeroką podbudowę społeczno-kulturową/realioznawczą na temat krajów regionu, w szczególności, obszarów powiązanych ze studiowanymi językami, oraz kompetencje tłumaczeniowe (w tym w zakresie tłumaczeń specjalistycznych) i na niektórych specjalnościach dodatkowo nauczycielskie, założenie możliwości nabycia przez każdego studenta kierunku takiej różnorodności kompetencji jest niemożliwe do zrealizowania w czasie przeznaczonym na kształcenie na ocenianym kierunku, co potwierdza analiza w kryterium 2. Koncepcja kształcenia różnicuje się na poziomie instytutu i katedr, z których każde realizuje inny program studiów określony dla tego samego kierunku. Na przykład, w IR tzw. drugi język obcy prowadzony jest tylko w ramach lektoratu na studiach I stopnia; w KB i KU, natomiast, drugi język obcy to angielski, rosyjski i, opcjonalnie, język obcy w ramach lektoratu, przy czym 2 pierwsze języki prowadzone są na studiach I i II stopnia (do poziomu B2), a ewentualny lektorat obejmuje tylko studia I stopnia (również do poziomu B2). W KSIEŚW nie ma wiodącego języka obcego, a tzw. język etniczny regionu (czeski, białoruski, litewski,

niemiecki, rosyjski, ukraiński) prowadzony jest na studiach pierwszego stopnia do poziomu B2, a na studiach II stopnia do poziomu C1 ESOKJ. Co więcej, w KB i KU na studiach I stopnia koncepcja kształcenia zakłada nabycie przez każdego studenta kompetencji tłumaczeniowych, w tym w zakresie języków specjalistycznych, podczas gdy w IR i KSIEŚW student nie ma możliwości ich zdobycia. Absolwent KSIEŚW posiada bardzo szeroką wiedzę na temat kultury, historii, historii sztuki, religii i polityki wybranych krajów regionu, która nie jest systemowo dostępna dla studentów pozostałych 3 jednostek. Należy przy tym zaznaczyć, że region rozumiany jest tu znacznie szerzej, niż wynikałoby to z nazwy kierunku i obszaru języków wschodniosłowiańskich. Obejmuje on obszar języków zachodniosłowiańskich w postaci języka czeskiego, bałtyckich w postaci języka litewskiego oraz obszar języka niemieckiego. Istnieje nawet taka możliwość, że absolwent kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* ukończy go ze znajomością języka niemieckiego jako kierunkowego oraz innego zachodniego jako języka lektoratu, czyli *de facto* student kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* nie zetknie się żadnym językiem wschodniosłowiańskim. W koncepcji kształcenia jednostka bowiem nie skonfrontowała pojęć Słowiańszczyzna Wschodnia i Europa Środkowo-Wschodnia, do którego odwołuje się jedna z prowadzonych specjalności.

Natomiast absolwent KSIEŚW nie posiada kompetencji badawczych w dyscyplinie językoznawstwo, które niewątpliwie nabywa student IR, KU i KB.

Koncepcja kształcenia nie przenosi wzorów tego typu studiów z kraju i zagranicy, a jednocześnie wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia nie wychwytuje nadmiernego jej wewnętrznego zróżnicowania w ramach poszczególnych instytutów. (o czym szerzej w kryterium 3). Wybrane elementy koncepcji kształcenia, szczególnie w obrębie dyscypliny kulturoznawstwo, są niewątpliwie oryginalne i nowatorskie, głównie z uwagi na interdyscyplinarne powiązania, lecz ich pełna realizacja jest niemożliwa ze względu na opisane wyżej założenia. Kulturoznawstwo rozumiane jest tu bardzo szeroko, wchodzi w zakres innych dyscyplin naukowych o często zatracą swoją metodologiczną odrębność.

Koncepcja kształcenia na ocenianym kierunku przewiduje – jak już wspomniano – dodatkową opcję w postaci możliwości przygotowania do zawodu nauczyciela w zakresie języka rosyjskiego w modelu 3+2, w którym studenci uzyskują kompetencje do nauczania na I i II etapie edukacyjnym podczas studiów I stopnia i na III i IV etapie podczas studiów II stopnia. W koncepcji kształcenia nauczycieli nie zostały uwzględnione zmiany w ustroju szkolnym wprowadzone w 2017 roku oraz ich skutki, związane ze zniesieniem gimnazjów i wydłużeniem kształcenia w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych.

Plany rozwoju koncepcji kształcenia na kierunku uwzględniają postęp w dziedzinach i dyscyplinach nauki, z których kierunek się wywodzi, przy czym akcenty rozłożone są nierównomiernie, odzwierciedlając trójtorowość koncepcji kształcenia. W IR zdecydowany nacisk położony jest na obszary wiedzy literaturoznawczej, takie jak: historia literatury rosyjskiej i komparatystyka literacka oraz literaturoznawcza. W KB i KU, poza rozwojem w obrębie tradycyjnych dyscyplin filologicznych, widoczne są tendencje do poszerzania elementu realioznawczego i aplikatywnego filologii, poprzez wzmacnianie kształcenia kulturoznawczego i translatorycznego, w tym tłumaczenia audiowizualnego. Jak poinformowano ZO PKA podczas spotkania z kadrami kierowniczymi kierunku, rozwój koncepcji kształcenia KSIEŚW zakłada dalszą rozbudowę elementów stojących „ponad” filologią, powiązanych z takimi dyscyplinami jak: historia, religioznawstwo, nauki o polityce, nauki o poznaniu i komunikacji społecznej, czy kulturoznawstwo.

Podobne zróżnicowanie można zauważyć w przypadku uwzględniania potrzeb otoczenia społeczno-gospodarczego. Mimo świadomości kadry kierunku w zakresie rosnącego zapotrzebowania podmiotów zewnętrznych na specjalistów w zakresie wiedzy o regionie oraz języków regionu Europy Środkowo-Wschodniej i szans jakie stwarza kierunkowi położenie geopolityczne Polski i rosnącą migracją do naszego kraju, ZO PKA stwierdza, że brak jest wyraźnego udziału interesariuszy zewnętrznych w procesie ustalania koncepcji kształcenia i planowaniu jej rozwoju, zwłaszcza w kwestii wprowadzenia do programu studiów przedmiotów i/lub zagadnień powiązanych z potencjalnym rykiem pracy. Prowadzone konsultacje są fragmentaryczne – dotyczą głównie KU – i koncentrują się na potrzebach wolontariatu, a nie rzeczywistych pracodawców.

Charakterystyczną cechą podejmowanych konsultacji jest zatem brak kompleksowości. Jednostka do tej pory nie dążyła bowiem do konsultowania koncepcji kształcenia w sposób, zakładający jednoczesny udział interesariuszy reprezentujących różne środowiska pracodawców, lecz konsultowała je osobno z poszczególnymi grupami, np. przedstawicielami mediów, co owocuje rozbudowaniem określonych treści, czasem zaspokajających potrzeby jednej wybranej instytucji.

Nikły wpływ na koncepcję kształcenia mają doświadczenia jednostki w zakresie umiędzynarodowienia studiów. W rozmowie z ZO PKA, pracownicy kierunku przedstawili problem studentów wywodzących się z rodzin ukraińskich czy białoruskich, których znajomość języka wiodącego i/lub języka polskiego nie spełnia wymogów kształcenia filologicznego. Jednostka nie wypracowała tu żadnych rozwiązań.

1.2.

Kierunek *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* jest przyporządkowany do obszaru i dziedziny nauk humanistycznych oraz dyscyplin: językoznawstwo, kulturoznawstwo i literaturoznawstwo. Badania naukowe na kierunku prowadzone są we wszystkich trzech dyscyplinach, ale ich rozkład jest uzależniony od jednostki. Na przykład, w KSIEŚW nie prowadzi się badań w dyscyplinie językoznawstwo, poza elementami socjolingwistyki. Z kolei prowadzone w KSIEŚW badania kulturoznawcze wykraczają zarówno poza obszar i dziedzinę nauk humanistycznych, jak i dyscypliny filologiczne, obejmując swoim zakresem, między innymi, obszar i dziedzinę nauk społecznych, dyscypliny: nauki o polityce, nauki o poznaniu i komunikacji społecznej, oraz obszar i dziedzinę nauk humanistycznych, dyscypliny: historia, kulturoznawstwo. W IR dominują natomiast badania literaturoznawcze, obecne są badania językoznawcze i, w marginalnym stopniu, kulturoznawcze. W KB i KU badania prowadzone są we wszystkich trzech dyscyplinach., do których odnoszą się efekty kształcenia, przy czym w ramach językoznawstwa można wyodrębnić subdyscyplinę translatoryka.

Prowadzone w Instytucie Rusycystyki badania *studia literaturoznawcze* obejmują problematykę historycznoliteracką, do której włączona została tematyka prasoznawcza i historyczna oraz *studia nad polsko-rosyjskimi związkami literackimi, kulturalnymi i naukowymi*. Badania językoznawcze skupiają się na problematyce leksykograficznej, w tym terminologicznej, oraz na lingwistycznym ujęciu problemu płci kulturowej. Celem badań translatorycznych jest uzyskanie opisu przekładu w dwojakim aspekcie: diaretycznym oraz dialogicznym. *Studia z zakresu glottodydaktyki* koncentrują się wokół wykorzystania w nauczaniu języka rosyjskiego współczesnych środków masowego przekazu. W Katedrze Białorusistyki są rozwijane badania w zakresie folklorystyki białoruskiej, polsko-białoruskiego pogranicza językowego, polsko-białoruskich związków literackich, twórczości literackiej pisarzy emigracyjnych, roli emigracji białoruskiej w obronie języka ojczystego, emigracyjnego piśmiennictwa białoruskiego, twórczości pisarzy białoruskich w Polsce, językoznawstwa białoruskiego i translatoryki. Prace z dziedziny literaturoznawstwa i kulturoznawstwa ukraińskiego skupiają się wokół zagadnień związanych z literaturą doby Rusi Kijowskiej, baroku i neobaroku, okresu romantyzmu i realizmu, a także z literaturą emigracyjną i odrodzeniem ukraińskiego życia literackiego w niemieckich obozach dla uchodźców oraz z literaturą współczesną: problematyką miasta we współczesnej prozie ukraińskiej i specyfiką dyskursu feministycznego. Prowadzone w Katedrze Ukrainistyki prace językoznawcze poświęcone są zagadnieniom statusu języka ukraińskiego na Ukrainie, etnolingwistyki i lingwokulturologii. Badania dotyczą także gramatyki języka ukraińskiego

rozpatrywanej w ujęciu porównawczym, słowotwórstwa języka ukraińskiego i innych języków słowiańskich, semantyki, zagadnień onomastyki polskiej i ukraińskiej, zwłaszcza zaś problematyki kontaktów językowych w antroponimii historycznej pogranicza polsko-ukraińskiego, leksykografii oraz metodyki nauczania języka ukraińskiego w Polsce. W Katedrze Studiów Interkulturowych Europy Środkowo-Wschodniej prowadzone są badania z zakresu różnych aspektów kultury, historii, języka i literatury krajów nie zdefiniowanego ściśle regionu Europy Środkowo-Wschodniej, który obejmuje przede wszystkim Niemcy, Austrię, Polskę, kraje bałtyckie, Rosję Białoruś, Ukrainę, Czechy i Słowację.

Kompleksowość, aktualność i różnorodność badań prowadzonych na kierunku potencjalnie umożliwia studentom osiągnięcie wszystkich efektów kształcenia odnoszących się do kierunku, w tym przygotowania do prowadzenia badań na studiach I stopnia i udziału w nich na studiach II stopnia. Jednocześnie, jak zaznaczono powyżej, badania te prowadzone są dwutorowo i obejmują, z jednej strony, dyscypliny językoznawstwo i literaturoznawstwo, z drugiej strony dyscyplinę kulturoznawstwo. Podział ten ma ewidentny wpływ na określenie kierunkowych efektów kształcenia (szerzej w kryterium 1.3) i programu studiów (szerzej w kryterium 2.1), co w konsekwencji przekłada się także na problematykę prac dyplomowych.

1.3.

Uchwałą nr 103 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 26 kwietnia 2017 r. efekty kształcenia dla kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią*, na studiach I i II stopnia, stacjonarnych i niestacjonarnych, zostały przyporządkowane do profilu ogólnoakademickiego, obszaru i dziedziny nauk humanistycznych, oraz dyscyplin: językoznawstwo, kulturoznawstwo i literaturoznawstwo. Kierunkowe efekty kształcenia dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych I i II stopnia (prowadzonych przez KSIEŚW) są takie same. Kierunkowe efekty kształcenia nie są w pełni spójne z przyjętym profilem i obszarem kształcenia na I i II stopniu studiów. Po pierwsze, nie uwzględniono w nich poziomu kompetencji językowej według ESOKJ. Dla studiów I i II stopnia efekt ten sformułowano następująco „absolwent potrafi posługiwać się językiem obcym na poziomie określonym w efektach specjalnościowych” (K1_U10; K2_U10). Innymi słowy, jednostka nie tylko nie określiła poziomu ESOKJ, ale usankcjonowała możliwość osiągnięcia tożsamego stopnia biegłości językowej na obydwu poziomach kształcenia. Po drugie, część kierunkowych efektów kształcenia odnosi się jednocześnie do obszaru nauk humanistycznych i społecznych, np. K1_W04: „absolwent zna w zaawansowanym stopniu funkcjonowanie języka, literatury, kultury, religii, historii, sztuki, polityki, gospodarki oraz mediów wybranych krajów Europy

Środkowo-Wschodniej” i K2_W04: „absolwent zna w pogłębionym stopniu funkcjonowanie języka, literatury, kultury, religii, historii, sztuki, polityki, gospodarki oraz mediów wybranych krajów Europy Środkowo-Wschodniej”. Po trzecie, nieprecyzyjnie zdefiniowano zakres dyscypliny kulturoznawstwo, traktując ją jako dyscyplinę odrębną od, ale powiązaną z dyscyplinami filologicznymi, np. K1_W01: „absolwent zna w zaawansowanym stopniu badania filologiczne i kulturoznawcze oraz specyfikę przedmiotową i metodologiczną badań nad wybranymi krajami Europy Środkowo-Wschodniej”, alternatywną dla literaturoznawstwa i językoznawstwa, np. K1_W02: „absolwent zna w zaawansowanym stopniu terminologię językoznawczą, literaturoznawczą lub kulturoznawczą”, lub powiązaną z filologią oraz szeregiem innych dyscyplin czy dziedzin: np. K1_W05: „absolwent zna w zaawansowanym stopniu wewnętrzne związki badań filologicznych i kulturoznawczych oraz ich powiązania z historią, filozofią, historią sztuki, naukami społecznymi”. Tak szerokie i wewnętrznie niespójne określenie dyscypliny kulturoznawstwo oznacza konieczność nabycia przez studentów kompetencji w dziedzinach i/lub dyscyplinach, do których nie zostały przypisane kierunkowe efekty kształcenia (np. historia lub nauki o polityce), nie zapewniając jednocześnie w pełni możliwości nabycia kompetencji w dyscyplinie kulturoznawstwo, do której zostały przypisane efekty kształcenia na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią*.

Ma to wyraźne konsekwencje w realizujących efekty kształcenia programach studiów, w których przedmioty filologiczne i kulturoznawcze realizowane są jako dwie ścieżki kształcenia (szerzej w kryterium 2.1).

W zbiorze efektów kształcenia określonych dla ocenianego kierunku oraz dla przedmiotów znajduje się grupa efektów związanych z pogłębioną wiedzą, umiejętnościami badawczymi oraz kompetencjami niezbędnymi w działalności badawczej w zakresie językoznawstwa i literaturoznawstwa i/lub kulturoznawstwa.

Na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* na specjalności *filologia rosyjska* prowadzone jest przygotowanie do zawodu nauczyciela w ramach fakultatywnego modułu glottodydaktycznego. Jednostka przy tym nie sformułowała efektów dla modułu (ścieżki kształcenia), który obejmowałby pełny zestaw efektów kształcenia określony standardami kształcenia nauczycieli. Efekty dla tej ścieżki kształcenia zostały więc określone na poziomie efektów kształcenia formułowanych dla poszczególnych przedmiotów. Sformułowane na poziomie przedmiotów efekty kształcenia odnoszą się ogólnie do różnych kompetencji związanych z zawodem nauczyciela, częściowo pokrywają się ze szczegółowymi efektami kształcenia sformułowanymi w standardach kształcenia, częściowo poza nie wychodzą lub ich nie uwzględniają. Np. w przypadku przedmiotu *wprowadzenie do pedagogiki z zakresu wiedzy*

sformułowano tylko jeden efekt kształcenia: „student zna podstawowe prawidłowości związane z szeroko rozumianymi procesami edukacji oraz podstawowe pojęcia z zakresu teorii nauczania - uczenia się i teorii wychowania”, podczas gdy ujęte w standardach szczegółowe efekty kształcenia przewidują m.in. znajomość:

- procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego, w tym w działalności pedagogicznej (dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej), oraz ich prawidłowości i zakłóceń,
- współczesnych teorii dotyczących wychowania, uczenia się i nauczania oraz różnorodnych uwarunkowań tych procesów,
- głównych środowisk wychowawczych, ich specyfiki i procesów w nich zachodzących,
- projektowania i prowadzenia badań diagnostycznych w praktyce pedagogicznej, poszerzoną w odniesieniu do odpowiednich etapów edukacyjnych i uwzględniającą specjalne potrzeby edukacyjne uczniów z zaburzeniami w rozwoju,
- podmiotów działalności pedagogicznej (dzieci, uczniów, rodziców i nauczycieli) i partnerów szkolnej edukacji (np. instruktorów harcerskich) oraz specyfiki funkcjonowania dzieci i młodzieży w kontekście prawidłowości i nieprawidłowości rozwojowych,
- specyfiki funkcjonowania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych.

Efekty te mogłyby częściowo obejmować także przedmiot *pedagogika nauczania w przedszkolu i szkole podstawowej*, ale nie sformułowano dla niego sylabusu.

Podobnie jest w przypadku praktyk. Praktyka pedagogiczno-psychologiczna w ramach modułu 2 standardów nie uwzględnia efektów kształcenia związanych z jej zakresem, a efekty kształcenia dla praktyki dydaktycznej realizowanej w ramach modułu 3 częściowo wychodzą poza jej zakres, obejmując wiedzę i umiejętności właściwe dla praktyki pedagogiczno-psychologicznej. Niektóre z nich sformułowane są w sposób uniemożliwiający lub utrudniający ich weryfikację, np. efekt: „potrafi zachęcić uczniów do pracy z portfolio” dotyczy postaw uczniów i skuteczność podjętych przez studentów działań – ze względu na charakter metody portfolio, która polega na systematycznym zbieraniu materiałów związanych z osiągnięciami uczniów – możliwy jest do oceny po czasie dłuższym, niż okres przypadający na realizację praktyki. Tak więc efekty kształcenia zakładane dla kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, prowadzonego na specjalności filologia rosyjska nie uwzględniają pełnego zestawu efektów kształcenia, określonego w standardach kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, w sposób właściwy dla kwalifikacji

uzyskiwanych na studiach I lub II stopnia, które określone zostały w *Rozporządzeniu MNiSW z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela* (Dz.U. 2012, poz. 131).

Kierunkowe efekty kształcenia nie zostały sformułowane w sposób zrozumiały. Po pierwsze, niejasny jest poziom kompetencji językowej, którą uzyskuje absolwent I i II stopnia w zakresie języka wiodącego i dodatkowego. Po drugie, nieprecyzyjnie zdefiniowano dyscyplinę kulturoznawstwo w kontekście studiów filologicznych. Po trzecie, niejasny jest status subdyscypliny translatoryka, która wydaje się istnieć niezależnie od językoznawstwa, co ilustruje efekt K1_U07: „absolwent potrafi porozumiewać się z wykorzystaniem różnych kanałów i technik komunikacyjnych ze specjalistami w zakresie językoznawstwa, translatoryki, literaturoznawstwa lub kulturoznawstwa w języku polskim i wybranym języku obcym”.

Efekty kształcenia na poziomie przedmiotów są zazwyczaj jasno sformułowane, z wyjątkiem efektów powiązanych z biegłością językową. Na przykład, na I stopniu studiów, drugi lub etniczny język obcy można opanować na poziomie B1 (czeski), B (ukraiński), C1 (rosyjski) lub C1/C2 (angielski). Pojawiają się również rozróżnienia między niższym i wyższym poziomem B2/C1. W sylabusach znajdujemy również efekty modułowe, które nie przystają do danego języka. Na przykład, w KU na 2 roku 1 stopnia następujące efekty kształcenia pojawiają się w odniesieniu do praktycznej nauki języka angielskiego:

„Potrafi wyszukiwać, analizować, oceniać, selekcjonować i użytkować informacje dotyczące języka ukraińskiego, rosyjskiego i angielskiego oraz translatoryki z wykorzystaniem różnych źródeł i sposobów” oraz „Potrafi porozumiewać się z wykorzystaniem różnych kanałów i technik komunikacyjnych, ze specjalistami w zakresie językoznawstwa i translatoryki, w języku polskim, ukraińskim, rosyjskim, angielskim”, co oznacza nabywanie kompetencji w 3 różnych językach w ramach zajęć z języka angielskiego.

Kierunkowe efekty kształcenia obejmujące opanowanie przez studentów jednocześnie wiedzy, kompetencji i umiejętności z zakresu trzech dyscyplin: językoznawstwa, literaturoznawstwa i kulturoznawstwa, gdzie to ostatnie pojmowane jest interdyscyplinarnie i wykracza poza obszar i dziedzinę nauk humanistycznych, rozwinięcie umiejętności translatorycznych, przy osiągnięciu znajomości dwóch lub trzech języków obcych na poziomie C1 i/lub jednego lub dwóch języków obcych na poziomie B2 ESOKJ (dla studiów I stopnia) oraz dwóch lub trzech języków obcych na poziomie C2 lub jednego lub dwóch języków obcych na poziomie C1 ESOKJ (dla studiów II stopnia) nie są osiągalne w trakcie zakładanego programem studiów nakładu pracy studenta, wyrażonego 180 ECTS dla studiów I stopnia i 120 ECTS dla studiów II stopnia. Kierunkowe efekty kształcenia bywają też sformułowane w

sposób utrudniający lub nawet uniemożliwiający ich weryfikowanie, co ilustrują przede wszystkim omówione już powyżej efekty dot. kompetencji językowej: K1_U10; K2_U10.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Kierunek *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* wpisuje się w strategię Uniwersytetu Warszawskiego i w szczególności Wydziału Lingwistyki Stosowanej, jednak każda z prowadzonych na nim specjalności realizuje je w różnym stopniu i zakresie w ramach trzech zróżnicowanych modeli prowadzących do *de facto* odrębnych kierunków studiów. Jednocześnie jedna z tych specjalności – *kulturoznawstwo Europy Środkowo-Wschodniej* – nie mieści się w geograficznym i językowym zakresie określonym w nazwie kierunku. Koncepcja kształcenia przewiduje na jednej ze specjalności opcjonalne przygotowanie do zawodu nauczyciela, przy czym nie uwzględnia ona zmian, które są wynikiem reformy szkolnictwa i likwidacji gimnazjów. Koncepcja kształcenia wynika z prowadzonych przez władze kierunku obserwacji potrzeb rynku pracy, ale w niewielkim stopniu odpowiada na potrzeby pracodawców, ponieważ nie jest z nimi konsultowana w sposób systematyczny i kompleksowy. Jednostka prowadzi badania w zakresie dyscyplin naukowych językoznawstwo, literaturoznawstwo i kulturoznawstwo, do których zostały przypisany kierunek, przy czym nie mają one wpływu w kompleksowy sposób na program studiów, ale powiązane są z poszczególnymi specjalnościami i badaniami prowadzonymi w poszczególnych katedrach i instytucjach. Badania prowadzone w jednostce dotyczą także innych dyscyplin w obszarze nauk humanistycznych – historii i filozofii oraz niektórych dyscyplin w obszarze nauk społecznych – nauki o polityce czy nauki o poznaniu i komunikacji społecznej, które wspomagają realizację programu studiów, a prowadzone w ich ramach prace badawcze często definiowane są w jednostce jako studia kulturoznawcze. Te niekonsekwencje nie zmieniają jednak faktu, że zakres badań prowadzonych w jednostce odpowiada koncepcji kształcenia i umożliwia realizację programu studiów, choć nie w odniesieniu do każdego studenta.

Kierunkowe efekty kształcenia dla ocenianego kierunku są takie same dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych. Zostały one przypisane do obszaru nauk humanistycznych, dziedziny nauk humanistycznych i dyscyplin naukowych językoznawstwo, literaturoznawstwo i kulturoznawstwo. Jednakże w związku z bardzo szeroką definicją badań kulturoznawczych, która prowadzi do zatracenia tożsamości i odrębności tej dyscypliny naukowej, odnoszą się one także do innych dyscyplin w obszarze nauk humanistycznych, a nawet w obszarze nauk społecznych. Ponadto kierunkowe efekty kształcenia nie określają poziomu kompetencji

językowych studentów wg ESOKJ. Kierunkowe efekty kształcenia zdefiniowane dla opcjonalnych modułów zajęć przygotowujących do zawodu nauczyciela nie implementują wszystkich ogólnych i szczegółowych efektów kształcenia określonych w standardach kształcenia nauczycieli. Zarówno kierunkowe efekty kształcenia, jak i efekty sformułowane na poziomie modułów zajęć są często sformułowane w sposób niezrozumiały, utrudniający weryfikację stopnia ich osiągnięcia przez studentów, a ich zakres i założenie równoczesnego opanowania przez studentów różnorodnej wiedzy i umiejętności w zakresie trzech dyscyplin kształcenia stawia pod znakiem zapytania możliwość ich realizacji w czasie określonym dla kierunku.

O ocenie zadowalającej zaważyły następujące argumenty:

1. Prowadzenie w ramach jednego kierunku studiów trzech modeli realizacji koncepcji studiów, które stanowią *de facto* trzy odrębne kierunki studiów.
2. Niedostosowanie do treści kierunkowych efektów kształcenia wykazu dyscyplin naukowych, do których te efekty zostały przypisane.
3. Brak określenia w kierunkowych efektach kształcenia poziomu kompetencji językowych wg ESOKJ.
4. Nieuwzględnienie w opisie efektów kształcenia zakładanych dla modułu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela pełnego zestawu efektów kształcenia określonych w standardach kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela określonych w *Rozporządzeniu MNiSW z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela* (Dz.U. 2012, poz. 131).

Dobre praktyki

Zalecenia

1. Wypracować spójną dla całego kierunku koncepcję kształcenia.
2. Wyodrębnić specjalność *kulturoznawstwo Europy Środkowo-Wschodniej* jako osobny kierunek lub zredefiniować jej zakres geograficzny i językowy zgodnie z nazwą kierunku.
3. Uwzględnić w koncepcji kształcenia nauczycieli zmiany związane z reformą ustroju szkolnego i wygaszaniem gimnazjów.

4. Zapewnić większy i bardziej kompleksowy udział przedstawicieli otoczenia społeczno-gospodarczego w ocenie i kształtowaniu koncepcji studiów.
5. Dostosować wykaz dyscyplin naukowych, do których odnoszą się kierunkowe efekty kształcenia, do treści tych efektów.
6. Jasno zdefiniować pozycję dyscypliny kulturoznawstwo wobec pozostałych dyscyplin, do których jest przypisany kierunek oraz określić jej zakres merytoryczny.
7. Określić w kierunkowych efektach kształcenia poziom kompetencji językowych wg ESOKJ.
8. Uwzględnić w opisie efektów kształcenia zakładanych dla modułu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela pełny zestaw efektów kształcenia określonych w standardach kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela określonych w *Rozporządzeniu MNiSW z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela* (Dz.U. 2012, poz. 131).
9. Sformułować kierunkowe efekty kształcenia i odpowiadające im efekty modułowe w sposób zrozumiały i umożliwiający weryfikację stopnia osiągnięcia ich przez studentów.

Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia

- 2.1. Program i plan studiów - dobór treści i metod kształcenia
- 2.2. Skuteczność osiągania zakładanych efektów kształcenia
- 2.3. Rekrutacja kandydatów, zaliczanie etapów studiów, dyplomowanie, uznawanie efektów kształcenia oraz potwierdzanie efektów uczenia się

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 2

2.1.

Na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* funkcjonują trzy odrębne programy studiów dla obu stopni kształcenia, realizowane odpowiednio w ramach specjalności *filologia rosyjska*, *filologia białoruską z językiem rosyjskim i angielskim* oraz *ukrainistyka z językiem rosyjskim i angielskim* i *kulturoznawstwo Europy Środkowo-Wschodniej*, dla których wymiar godzin zajęć kontaktowych różni się w zależności od specjalności. W przypadku studiów pierwszego stopnia waha się on między 2498 a 2788 godzin na studiach stacjonarnych i 1002 godzin na studiach niestacjonarnych, co stanowi zaledwie około 1/3 wymiaru godzin na studiach stacjonarnych, którym przypisano 180 ECTS. Na studiach stacjonarnych II stopnia wymiar godzin waha się między 990 a 1650 i 512 na studiach niestacjonarnych, co stanowi

zaledwie około 1/5 wymiaru godzin na studiach stacjonarnych, którym przypisano 120 ECTS. Liczba godzin zajęć w stosunku Proporcja liczby godzin kontaktowych do liczby godzin samodzielnej pracy studenta uwzględnionych w łącznym nakładzie pracy studenta na studiach stacjonarnych wskazuje, że niewiele czasu pozostaje studentom studiów stacjonarnych na samodzielną pracę. Wskazuje też na to wyliczenie przedstawione przez jednostkę, zgodnie z którym na studiach I stopnia jest to 170 (na studiach stacjonarnych) ze 180 możliwych do uzyskania punktów ECTS a na studiach II stopnia 114 (na studiach stacjonarnych) ze 120 możliwych do uzyskania punktów ECST. Oznacza to, że student nie ponosi praktycznie żadnego nakładu pracy własnej. Przyjmując nawet, że jednostka dokonała jakiegoś przeszacowania w zakresie godzin kontaktowych, to czas pozostały na pracę własną studenta jest niewspółmiernie niski w stosunku do potrzeb wynikających ze specyfiki studiów filologicznych, tym bardziej rozwijających tak szeroki wachlarz kompetencji. Wyraża się to w przypisaniu 1 punktu ECTS niektórym przedmiotom realizowanym w wymiarze 30 godzin, np. *Literatura powszechna I* (w IR). W przypadku studiów niestacjonarnych proporcje te są równie niekorzystne, tyle że w ogólnym nakładzie pracy studentowi oferuje się zbyt mało godzin zajęć kontaktowych, co nie pozwala na osiągnięcie m.in. określonego w efektach kształcenia poziomu biegłości językowej.

Jak się okazuje na poziomie realizacyjnym, program studiów – w zależności od instytutu/katedry i specjalności – nie umożliwia uzyskania części efektów kształcenia. Na przykład, na studiach I stopnia prowadzonych w IR studenci nie mają możliwości osiągnięcia efektu

K1_U07: „absolwent potrafi porozumiewać się z wykorzystaniem różnych kanałów i technik komunikacyjnych ze specjalistami w zakresie językoznawstwa, translatoryki, literaturoznawstwa lub kulturoznawstwa w języku polskim i wybranym języku obcym”, gdyż Instytut nie oferuje zajęć z zakresu translatoryki w programie studiów. Podobnie nieosiągalny jest efekt K1_W04: „absolwent zna w zaawansowanym stopniu funkcjonowanie języka, literatury, kultury, religii, historii, sztuki, polityki, gospodarki oraz mediów wybranych krajów Europy Środkowo-Wschodniej”, gdyż program kształcenia realizowany w IR nie zawiera treści umożliwiających osiągnięcie efektów kształcenia z tak szeroko pojmowanego kulturoznawstwa. Efekt K1_W04 nie jest również w pełni osiągalny w KU, ponieważ treści kulturoznawcze obecne są w programie studiów głównie jako przedmioty do wyboru, np. *Historia kultury ukraińskiej z elementami folkloru* lub *Etnografia Ukrainy*. Natomiast w KB treści kulturoznawcze są uwzględnione w programie studiów pośrednio, czyli na przykład w ramach przedmiotów językoznawczych, często fakultatywnych, np. *Kultura języka*

białoruskiego LUB Systemy ortograficzne języka białoruskiego. Treści kulturoznawcze są też nie zawsze powiązane z deklarowanym przez kierunek obszarem kulturowym, co ilustruje wybór między przedmiotami: *Wschodniosłowiańskie mity i konteksty kulturowe* LUB *Mity i konteksty kulturowe Zachodu*. W ocenie ZO PKA, student KU i KB nie ma zapewnionej systemowo możliwości osiągnięcia wszystkich części składowych efektu kierunkowego K1_W04, szczególnie w odniesieniu do deklarowanego przez kierunek obszaru kulturowego, czyli regionu języków wschodniosłowiańskich. Efekty kierunkowe odnoszą się do obszaru Europy Środkowo-Wschodniej, który, jak już wspomniano powyżej, nie jest tożsamy z pojęciem słowiańszczyzny wschodniej i zdecydowanie nie obejmuje krajów anglosaskich. Ponieważ każda z czterech jednostek prowadzących kierunek *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* rozumie obszar Europy Środkowo-Wschodniej w sposób odmienny, mogący obejmować swoim zasięgiem różne obszary np. języków białoruskiego, rosyjskiego i angielskiego czy też niemieckiego i litewskiego, to efekty kształcenia nie są osiągalne przez wszystkich studentów kierunku. Zdecydowanie najbliższy kulturoznawstwu regionu Europy Środkowo-Wschodniej jest program kształcenia realizowany w KSIEŚW. Program ten jednakże nie zapewnia osiągnięcia przez studenta efektów kierunkowych powiązanych z językoznawstwem.

Program studiów II stopnia, stacjonarnych i niestacjonarnych, charakteryzuje się tymi samymi asymetrami w realizacji kierunkowych efektów kształcenia, które opisano dla studiów I stopnia.

Program studiów realizowany na kierunku SSW uwzględnia zajęcia z języka obcego, które jednak realizowane są odrębnie w każdej jednostce, przy czym pewne zbieżności można dostrzec między KB i KU. Na przykład, na studiach I stopnia prowadzonych w IR zajęcia z języka obcego obejmują język rosyjski, również od poziomu 0, do poziomu C1 ESOKJ oraz lektorat do poziomu B2. W KB i KU język obcy może oznaczać 3 lub 4 języki, w których kompetencje są nabywane od poziomu B2 do C2. W KSIEŚW zajęcia z języka obcego obejmują 2 języki etniczne na poziomie między B1 i B2+. Natomiast na studiach II stopnia, również w KSIEŚW, nie można w ogóle określić poziomu języka etnicznego na podstawie udostępnionej przez jednostkę dokumentacji, w tym w szczególności kart przedmiotu. W opinii ZO PKA efekty kierunkowe K1_U10 i K2_U10: „absolwent potrafi posługiwać się językiem obcym na poziomie określonym w efektach specjalnościowych” nie jest możliwe do zweryfikowania i ocenienia, gdyż nie określono w sposób jednoznaczny poziomu kompetencji językowej dla każdej specjalności.

Dla programów studiów realizowanych w każdej jednostce prowadzącej kierunek

w zależności od oferowanej specjalności przyjęto różne modele realizacji wymagań określonych *Rozporządzeniem MNiSW z dnia 26 września 2016 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów* (Dz.U. z dn. 30.09.2016, poz. 1596).

Przedmioty powiązane z prowadzonymi badaniami naukowymi w zakresie językoznawstwa, kulturoznawstwa i literaturoznawstwa nie zostały prawidłowo wyodrębnione. Wykłady monograficzne, seminaria licencjackie i magisterskie, oraz przedmioty powiązane z metodologią badań naukowych nie są oferowane w programie studiów dla każdej z dyscyplin, do której odnoszą się kierunkowe efekty kształcenia. ZO PKA zauważa, że w IR obecne są przede wszystkim przedmioty powiązane z prowadzonymi badaniami naukowymi w zakresie literaturoznawstwa i językoznawstwa. Na przykład, na drugim roku studiów stacjonarnych I stopnia w IR zaplanowano przedmioty *Zagadnienia metodologii literaturoznawczej* i *Zagadnienia metodologii językoznawczej* (ale nie kulturoznawczej). W KB i KU oferowane są przedmioty przygotowujące do badań we wszystkich 3 dyscyplinach, a w KSIEŚW przedmioty powiązane z badaniami naukowymi obejmują przede wszystkim dyscyplinę kulturoznawstwo, czego odzwierciedleniem jest, na przykład, obecność metodologii badań kulturoznawczych (ale nie literaturoznawczych i językoznawczych) w programie studiów. Tendencję tę potwierdzają pracownicy KSIEŚW, którzy nie prowadzą zajęć przygotowujących do badań językoznawczych, w szczególności seminariów licencjackich i magisterskich. Program studiów I i II stopnia zapewniając więcej niż 50% ogólnej liczby punktów ECTS na każdym z poziomów kształcenia przyporządkowanych do modułów zajęć związanych z prowadzonymi w jednostce badaniami w dziedzinie związanej z kierunkiem studiów, nie zapewnia uzyskania przez studenta kompetencji badawczych w zakresie każdej z dyscyplin traktowanych w koncepcji kształcenia i w części kierunkowych efektów kształcenia, jako równorzędne. W IR przygotowuje w zakresie literaturoznawstwa i językoznawstwa, w KB i KU w dyscyplinach językoznawstwo, literaturoznawstwo i kulturoznawstwo a w KSIEŚW w dyscyplinie kulturoznawstwo (z elementami literaturoznawstwa). Program studiów na kierunku nie umożliwia zatem osiągnięcia przez wszystkich studentów podstawowych umiejętności i kompetencji badawczych w zakresie dyscyplin językoznawstwo, kulturoznawstwo i literaturoznawstwo.

Na obu stopniach studiów studenci mają możliwość elastycznego kształtowania programu studiów, która jednak realizowana jest odmiennie w jednostkach filologicznych i jednostce kulturoznawczej. W przypadku studiów I i II stopnia jest to nieco (IR, KB, KU) lub znacznie (KSIEŚW) powyżej wymaganych 30% ogólnej liczby punktów ECTS przewidzianych dla osiągnięcia kwalifikacji określonego stopnia. Tak duża elastyczność kształtowania oferty

kształcenia w KSIEŚW wynika przede wszystkim z interpretacji obszaru geopolitycznego kierunku, który tu obowiązuje i obejmuje aspekty kulturowe języków wschodniosłowiańskich, zachodniosłowiańskich, bałtyckich i germańskich.

Jednostka nie przyporządkowała wymaganych przepisami 5 punktów ECTS do przedmiotów z obszaru nauk społecznych, choć program studiów potencjalnie umożliwia ich zdobycie w ramach zajęć ogólnouniwersyteckich. Program studiów I stopnia zawiera zajęcia z wychowania fizycznego.

Sekwencja przedmiotów w planie studiów na ocenianym kierunku jest na ogół poprawna, ale odmienna w przypadku jednostek o nachyleniu filologicznym (IR, KB i KU), gdzie przedmioty wprowadzające do literaturoznawstwa, kulturoznawstwa i językoznawstwa są stopniowo poszerzane o zakresy specjalistyczne i przedmioty szczegółowe, oraz jednostkę kulturoznawczą (KSIEŚW), gdzie podobna sekwencja dotyczy szeroko rozumianej dyscypliny kulturoznawstwo.

Formy zajęć na kierunku obejmują: wykłady, ćwiczenia (warsztaty), seminaria oraz konwersatoria, przy czym w zależności od jednostki mamy do czynienia z różnymi rozłożeniem akcentów. Na przykład, w KSIEŚW zdecydowanie dominują formy konwersatoryjno-ćwiczeniowe, aktywizujące studentów i rozwijające ich umiejętności praktyczne (coaching, warsztaty) oraz badawcze (studium terenowe), szczególnie w odniesieniu do dyscypliny kulturoznawstwo. W IR, KU i KB z kolei aktywizujące formy zajęć powiązane są głównie z przedmiotami z bloku praktycznej nauki języka. Ogólnie, ZO PKA stwierdza, że na ocenianym kierunku dominują zajęcia sprzyjające aktywności studentów. Liczba osób przyporządkowanych tym formom jest właściwa i odpowiada ich problematyce, zwłaszcza w zakresie kształtowania umiejętności i kompetencji społecznych. Metody kształcenia na kierunku, zauważalne w sylabusach przedmiotów, również kładą nacisk na aktywizację studentów, w szczególności w zakresie rozwiązywania problemów badawczych (dyskusja, burza mózgów, debata, prezentacja multimedialna prowadzona przez studentów, projekt). Stosowane na kierunku metody dydaktyczne odpowiadają specyfice kierunku, w tym zwłaszcza w zakresie kształcenia językowego umożliwiając osiągnięcie przez studentów kierunkowych efektów kształcenia, w tym obejmujących co najmniej przygotowanie do prowadzenia badań na studiach I stopnia i udział w badaniach na studiach II stopnia.

Stopień i sposób uwzględniania na kierunku potrzeb studentów niepełnosprawnych jest oparty na standardowych rozwiązaniach, np. indywidualny tryb zaliczania przedmiotów. Metody nauczania są dostosowywane do możliwości studenta, proponowane są elastyczne formy pracy i/lub uzgadniane dodatkowe konsultacje. Jednostka w zakresie dostosowania

metod kształcenia do indywidualnych potrzeb studentów niepełnosprawnych może liczyć na pomoc Biura ds. Osób Niepełnosprawnych UW.

Dobór treści programowych na obydwu stopniach studiów uwzględnia aktualny stan wiedzy związanej z ocenianym kierunkiem. Szczególnie wyraźnie pokazuje to lektura sylabusów (choć należy zaznaczyć, że część z nich jest przygotowana niezgodnie z rozwiązaniami przyjętymi w Uniwersytecie Warszawskim). W przypadku większości nauczanych przedmiotów podawane lektury są aktualne a treści nauczania odwołują się do najnowszych metod i ustaleń w zakresie językoznawstwa, kulturoznawstwa i literaturoznawstwa, przy czym akcenty dobór treści uzależniony jest od specyfiki kształcenia: filologicznego (IR, KB, KU) lub kulturoznawczego (KSIEŚW).

Harmonogram zajęć dydaktycznych na ocenianym kierunku nie zawsze jest zgodny z zasadami higieny procesu nauczania. Osoby studiujące na kierunku na spotkaniu z ZO PKA wskazywały, że w ich ocenie liczba godzin zajęć, jaka jest dla nich przewidziana, jest wysoka i zdarzają się sytuacje nadmiernej liczby zajęć w ciągu dnia; wysoka liczba godzin zajęć, w połączeniu z koniecznością udziału w zajęciach organizowanych poza Wydziałem Lingwistyki Stosowanej powoduje, że w trakcie semestru spotykają się z problemem zajęć nakładających się na siebie. Na studiach niestacjonarnych tego typu problemy z zasady nie występują.

Ocena zgodności programu kształcenia nauczycieli wymaganiami *Rozporządzenia MNiSW z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela* (Dz.U. 2012, poz. 131)

Przygotowanie do nauczania języków obcych nie jest obowiązkowe i realizowane w dodatkowym czasie poza programem studiów tylko w odniesieniu do języka rosyjskiego.

W przypadku studiów I stopnia jednostka dokonała odniesienia przedmiotów uwzględnionych w planie dodatkowego modułu glottodydaktycznego do modułów określonych w standardach kształcenia nauczycieli.

Na realizację modułu drugiego (przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne) jednostka przeznaczyła wymaganą w standardach liczbę godzin – minimum 150 i odpowiadający standardom wymiar praktyk – 30 godzin, przeszacowując przy tym nakład pracy studenta o 5 ECTS w stosunku do wymagań określonych standardami.

Komponent 1 modułu pierwszego (ogólne przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne) realizowany jest we właściwym wymiarze przez przedmioty: *wprowadzenie do psychologii*

(30h/w. + 30h/ćw.) i *wprowadzenie do pedagogiki* (30h/w.). Treść przedmiotów *wprowadzenie do psychologii* w ogólnym zarysie odpowiada standardowi kształcenia, jednak w związku z brakiem w systemie USOS sylabusa do ćwiczeń ocena tej zgodności nie jest w pełni możliwa. W przypadku przedmiotu *wprowadzenie do pedagogiki* treści programowe koncentrują się w znacznej mierze na historycznym rozwoju myśli pedagogicznej, pomijając większość zagadnień wskazanych w standardach kształcenia, w tym np. wychowanie a rozwój, szkoła jako instytucja wychowawcza, poznawanie uczniów czy pojęcie normy i patologii.

Komponent 2 modułu pierwszego: (przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne na danym etapie/etapach edukacyjnych) realizowany jest w wymiarze określonym w standardach przez dwa przedmioty: *psychologia dziecka w wieku przedszkolnym i szkolnym* (30h/w.) i *pedagogika nauczania w przedszkolu i szkole podstawowej* (30h/w), dla których nie przygotowano sylabusów w systemie USOS. Za niewłaściwe należy uznać przypisanie tym zajęciom wyłącznie formy wykładowej, ponieważ nie umożliwia ona aktywnego udziału studentów i chciałby dyskusji na temat rozwiązania problemów pedagogicznych i psychologicznych.

Praktyka w ramach modułu drugiego odbywa się w wymiarze określonym standardami. Program praktyk nie odnosi się jednak do aspektów wychowawczych szkoły, jak to jest ujęte w standardach, lecz do wykorzystania umiejętności dydaktycznych związanych z nauczaniem przedmiotu. Zakres obowiązków praktykanta poza sylabusem określa także sporządzany indywidualnie ramowy program praktyki.

Na realizację modułu trzeciego (przygotowanie w zakresie dydaktycznym do nauczania pierwszego przedmiotu) jednostka przeznaczyła sumaryczną liczbę godzin wraz z podziałem na poszczególne komponenty w wymiarze przewidzianym standardami – 120 godzin zajęć i 120 godzin praktyk, przyporządkowując im wymiar punktów ECTS odpowiadający standardom.

Komponent 1 modułu trzeciego (podstawy dydaktyki) realizowany jest w wymiarze określonym w standardach przez przedmiot *podstawy dydaktyki* (30h/w.), którego treści odpowiadają ogólnemu opisowi w standardach kształcenia.

Komponent 2 modułu trzeciego (dydaktyka na danym etapie lub etapach edukacyjnych) realizowany jest w wymiarze określonym w standardach przez przedmiot: *metodyka nauczania języka rosyjskiego I i II*, (60h/w+30h/ćw.), który jednak nie odnosi się do I i II etapu edukacyjnego, zawierając w sylabusie następujący cel „Na zajęciach przedmiotu "Metodyka nauczania języka rosyjskiego I" prezentowane są podstawowe zagadnienia nauczania języka rosyjskiego dzieci oraz młodzieży” oraz „Przedmiot metodyka nauczania języka rosyjskiego [II] ma za zadanie zaprezentować podstawowe zagadnienia nauczania języka rosyjskiego

uczniów szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych, podczas gdy student na I stopniu przygotowujący jest do pracy w przedszkolach i szkołach podstawowych.

Praktyka w ramach modułu trzeciego odbywa się w wymiarze określonym w standardach, ma ona charakter dydaktyczny, przy czym miejsca jej odbywania nie są zgodne z etapem edukacyjnym, do którego przygotowują studia I stopnia. Jednostka umożliwia odbycie praktyk dydaktycznych nie tylko w szkołach podstawowych, ale także gimnazjalnych. Ujęty w sylabusie program praktyk częściowo odnosi się do zadań związanych z praktyką psychologiczno-pedagogiczną, a w zakresie zadań dydaktycznych nie uwzględnia części czynności ujętych w standardach, a więc obowiązkowych dla wszystkich studentów, np. 1) dostosowywanie metod i form pracy do realizowanych treści, etapu edukacyjnego oraz dynamiki grupy uczniowskiej, 2) wykorzystywanie w toku lekcji (zajęć) środków multimedialnych i technologii informacyjnej, 3) organizację pracy uczniów w grupach zadaniowych itd. Zakres obowiązków praktykanta poza sylabusem określa także sporządzany indywidualnie ramowy program praktyki.

Moduły drugi i trzeci nie są realizowane zgodnie z wymogami standardów, ponieważ moduł trzeci nie następuje po module drugim, lecz są częściowo realizowane równolegle w semestrze 4 i 5.

Na studiach II stopnia kształcenie przygotowujące do zawodu nauczyciela na ocenianej specjalności mogą podjąć absolwenci studiów I stopnia, którzy nabyli uprawnienia pedagogiczne w zakresie nauczanego przedmiotu i realizowane jest ono także w ramach fakultatywnego, nie ujętego w planie studiów modułu.

Realizacja standardów kształcenia w odniesieniu do osób posiadających uprawnienia pedagogiczne odnosi się do modułów 2 i 3 w zakresie komponentu 2 odnoszącego się do przygotowania psychologiczno-pedagogicznego oraz dydaktycznego na danym etapie/etapach edukacyjnych. Jednostka wskazała przedmioty realizowane na studiach II stopnia, nie odniosła ich jednak do modułów określonych w standardach kształcenia nauczycieli. ZO PKA wnioskując po nazwie przedmiotów dokonał więc następującego przyporządkowania.

Komponent 2 modułu pierwszego: (przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne na danym etapie/etapach edukacyjnych) realizowany jest w wymiarze określonym w standardach przez przedmioty: *psychologia na poszczególnych etapach edukacyjnych* (30h/w./2 ECTS) i *pedagogika nauczania w szkołach ponadpodstawowych* (30h/w./2 ECTS), dla których nie przygotowano sylabusów w programie USOS. Za niewłaściwe należy uznać, przypisanie tym zajęciom wyłącznie formy wykładowej. Jednostka nie przewidziała określonych standardami praktyk w tym, module.

Komponent 2 modułu trzeciego (dydaktyka na danym etapie lub etapach edukacyjnych) realizowany jest w wymiarze określonym w standardach przez przedmioty: *nauczanie systemów językowych i sprawności* (30h/w./2 ECTS) i *współczesne tendencje w glottodydaktyce* (60h/konw./4ECTS). Przy czym dla pierwszego przedmiotu nie przygotowano sylabusu w systemie USOS, natomiast problematyka drugiego przedmiotu dotyczy ogólnych zagadnień glottodydaktycznych bez uwzględnienia specyfiki etapu edukacyjnego.

Jednostka przewidziała w planie studiów praktyki dydaktyczne realizowane w wymiarze 60 godzin w szkołach ponadpodstawowych na przewidzianych standardem 120 godzin. Praktykom tym przyporządkowano 4 ECTS.

Moduły drugi i trzeci nie są realizowane zgodnie z wymogami standardów, ponieważ moduł trzeci nie następuje po module drugim, lecz są częściowo realizowane równolegle w semestrze 1.

Podsumowując model kształcenia nauczycieli realizowanych na ocenianym kierunku nie umożliwia realizacji standardów określonych w *Rozporządzeniu MNiSW z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela* (Dz.U. 2012, poz. 131).

2.2.

Wśród metod weryfikacji efektów kształcenia stosowanych na kierunku można wyróżnić testy i egzaminy w formie testowej, weryfikujące efekty powiązane z wiedzą, oraz obecność na zajęciach, zaliczenia ustne i pisemne, eseje, udział w dyskusji i referaty/prezentacje, weryfikujące wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne. Metody weryfikacji efektów kształcenia są czasem nieopisane w sylabusie (np. *Coaching interkulturowy I* dla studiów I stopnia) lub mylnie interpretowane jako metody kształcenia. Na przykład, w sylabusie przedmiotu *Historia sztuk audiowizualnych i performatywnych w Europie Środkowo-Wschodniej* znajdujemy następujący zapis w rubryce *Metody i kryteria oceniania*: „Ważnym elementem zajęć jest dyskusja, która prowadzić ma do lepszego rozumienia zagadnień i pozwalać studentom na formułowanie sądów. Zajęcia opierają się na materiałach i dyskusji prowadzonej przez wykładowcę, integralną częścią zajęć są prezentacje multimedialne prowadzącej.”

Szczególnie problematyczne są metody oceniania formującego (np. aktywność, obecność na zajęciach, przygotowanie do zajęć), którym nie przyporządkowano narzędzi oceny. Niezrozumiały jest zwłaszcza nacisk, który jednostka kładzie na rolę obecności w procesie

weryfikacji efektów kształcenia. Waga obecności jako metody weryfikacji efektów kształcenia jest nadmierna, niepowiązana z pozostałymi metodami oceniania stosowanymi na kierunku, lub wręcz marginalizująca ich znaczenie. Na przykład, w sylabusie przedmiotu *Komunikacja interkulturowa* w rubryce *Metody i kryteria oceniania* znajdujemy następujący zapis: „Zaliczenie kursu odbywa się na podstawie egzaminu ustnego. Dopuszczenie do egzaminu następuje dzięki: obecności i aktywnemu uczestniczeniu w zajęciach. Dopuszczalna jest nieusprawiedliwiona nieobecność na 4 godzinach zajęć (tj. 2 x 90). Każda następna nieusprawiedliwiona nieobecność może powodować niedopuszczenie studenta do zaliczenia semestru („dwójka rektorska”, bez możliwości skorzystania z II terminu zaliczenia). Usprawiedliwionych nieobecności nie może być więcej niż 50% ogólnej liczby godzin zajęć. W wyjątkowych przypadkach, student w ramach zaliczenia nieobecności będzie proszony o przygotowanie pracy pisemnej na wskazany przez prowadzącego temat.” Należy uznać, że opis dot. obecności na zajęciach jest nieproporcjonalnie rozbudowany w stosunku do lakonicznych stwierdzeń dot. egzaminu i aktywności. Podobnie, w sylabusie przedmiotu *Historia krajów regionu: Czechy, Słowacja* czytamy: „Obowiązkowa obecność na zajęciach. Dopuszczalna liczba nieobecności nieusprawiedliwionych: jedna nieusprawiedliwiona. Każdą nieobecność powyżej jednej należy odrobić na dyżurach. W ramach zajęć przewidywane będą także referaty. Ocena zależna będzie od aktywności oraz wyniku rozmowy zaliczeniowej, obejmującej pytania z materiału przerabianego na zajęciach. Do rozmowy zaliczeniowej dopuszczone zostaną osoby, które uczęszczały na wszystkie zajęcia i brały w nich czynny udział lub odrobią zaległości.” Zapis ten sugeruje, że prerekwizytem zaliczenia przedmiotu jest obecność, nie precyzując jednocześnie narzędzi jej weryfikacji i powiązania z aktywnością. Podobnie, w sylabusie przedmiotu *Historia sztuk audiowizualnych i performatywnych w Europie Środkowo-Wschodniej*, następujący zapis w rubryce *Metody i kryteria oceniania* akcentuje rolę obecności (i aktywności) w procesie weryfikacji efektów kształcenia, traktując je jako elementy stałe, przy jednoczesnym marginalizowaniu roli kolokwium: „Test z wiedzy (pisemny) na ostatnich zajęciach. Na zajęciach prowadzona jest kontrola obecności, dozwolone są dwie nieobecności nieusprawiedliwione w semestrze. Aktywność na zajęciach jest punktowana. Podczas zajęć możliwe jest jedno kolokwium sprawdzające przygotowanie studentów do zajęć, ocena kolokwium ma wpływ na zaliczenie zajęć przez studentów.” Nagminny jest brak kryteriów oceniania, a te które się pojawiają zazwyczaj dotyczą jedynie poszczególnych zadań. Przykłady tego problemu podano poniżej:

Studia I stopnia

Gramatyka opisowa języka ukraińskiego (fonetyka i morfologia) I

Metody i kryteria oceniania:

- kontrola obecności na zajęciach
- bieżące przygotowanie do zajęć i praca na zajęciach
- pisemny test zaliczający przedmiot na ocenę

Praktyczna nauka języka angielskiego V

Metody i kryteria oceniania:

- egzamin pisemny/kolokwium
- testy kontrolne
- kontrola bieżącego przygotowania
- esej
- egzamin ustny

Specyfika pogranicza

Metody i kryteria oceniania:

- zaliczenie ustne na ostatnich zajęciach

Gramatyka konfrontatywna polsko-rosyjska

Metody i kryteria oceniania:

- kontrola obecności i bieżącego przygotowania do zajęć, aktywność na zajęciach, test, praca semestralna

Praktyczna nauka języka rosyjskiego VI

Metody i kryteria oceniania:

- ocenianie ciągle (bieżące przygotowanie do zajęć i aktywność) 20%
- pisemne prace kontrolne 30%
- indywidualne/grupowe wystąpienia/prezentacje 10%
- inne (w tym zaliczenia ewentualnych nieobecności) 5%
- zaliczenie końcowe 35%

Studia II stopnia

Seminarium magisterskie

Metody i kryteria oceniania:

- bieżące przygotowanie i aktywne uczestnictwo w zajęciach
- zebranie bibliografii

- śródsesestralna prezentacja związana z przedstawieniem źródeł ekscerpcji materiału badawczego

Wykład monograficzny

Metody i kryteria oceniania:

- ocena ciągła (bieżące przygotowanie do zajęć i aktywność) – 20%
- kontrola obecności – 20%
- sprawdzian pisemny – 30%
- końcowy sprawdzian ustny – 30%

Powyższe zestawienie prowadzi do konkluzji, że studenci kierunku nie znają kryteriów zaliczenia przedmiotu i/lub kryteriów powiązanych z poszczególnymi metodami oceniania, co zostało potwierdzone wynikami analizy prac etapowych.

Jak wykazały rozmowy z pracownikami, na kierunku nie wypracowano żadnych narzędzi ani kryteriów do zastosowania w przypadku oceniania kształtującego, w tym obecności i aktywności na zajęciach; metody i kryteria oceniania sumującego nie są wystandaryzowane i zależą od indywidualnych założeń prowadzącego. W opinii ZO PKA, metody sprawdzania efektów kształcenia takie jak: aktywność i obecność nie są precyzyjnym narzędziem oceny, w nikłym stopniu umożliwiając uzyskanie informacji zwrotnej o stopniu osiągnięcia efektów kształcenia.

Zasady zaliczenia praktyk realizowanych w dodatkowym module glottodydaktycznym określone są w sylabusach. Dokumentacja przebiegu praktyki składa się z dzienniczka praktyk i konspektów lekcji, a potwierdzeniem odbycia i zaliczenia praktyk jest wpis zaliczenia praktyk na ocenę przez opiekuna praktyk w dzienniczku praktyk oraz opinia o przebiegu praktyk i pracy studenta. Ani sylabus praktyk, ani dziennik praktyk nie podają opisu czynności, które studenci powinni zrealizować podczas ich odbywania oraz nie odnoszą się do efektów kształcenia sformułowanych dla praktyk. Opinia opiekuna odnosi się do ogólnej postawy studenta w zakresie jego obowiązkowości, kultury osobistej itp. i nie odnosi się do przypisanych do praktyk efektów kształcenia. Tak przygotowane narzędzie nie pozwala na weryfikację stopnia osiągnięcia efektów kształcenia przypisanych do praktyk.

Stosowane na kierunku metody weryfikacji zakładanych efektów kształcenia – często trudne do zoperacjonalizowania – oraz brak sformalizowanych, jednolitych kryteriów prowadzą do oceniania, które nie jest w pełni obiektywne, porównywalne i rzetelne. Poza tym, wskazana powyżej wielowątkowość koncepcji kształcenia na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* powoduje, że proponowany w jednostce zestaw metod sprawdzania efektów

kształcenia nie jest w pełni ukierunkowany na weryfikację kompetencji w zakresie przygotowania do prowadzenia badań oraz rozwiązywania problemów badawczych, zgodnie z profilem ogólnoakademickim, w dyscyplinach: językoznawstwo, kulturoznawstwo i literaturoznawstwo. Szczególnym problemem są prace z dyscypliny kulturoznawstwo, która, jak już wspomniano przy ocenie kryterium 1, rozumiana jest na kierunku dwojako: filologicznie (głównie jako realioznawstwo krajów danego obszaru językowego) i interdyscyplinarnie (w połączeniu z szeregiem innych dyscyplin i/lub obszarów). Analiza prac dyplomowych, które powstały w ramach specjalności kulturoznawstwo Europy Środkowo-Wschodniej konsekwentnie wskazuje na fakt, że prace nie odpowiadają żadnej z dyscyplin naukowych, do której zostały przypisane kierunkowe efekty kształcenia, mają charakter interdyscyplinarny i często zostały przygotowane na pograniczu obszaru nauk społecznych, dziedziny nauk społecznych i obszaru nauk humanistycznych, dziedziny nauk humanistycznych. Poza tym, część prac dyplomowych, szczególnie z zakresu kulturoznawstwa, nie jest zorientowana na weryfikację efektów kształcenia powiązanych z przygotowaniem do prowadzenia badań lub rozwiązywania problemów badawczych, gdyż prace te mają charakter kompilacyjny i często nie zastosowano w nich żadnych metod badawczych. Przedstawione analizy są powierzchowne i nie wskazują na przygotowanie do prowadzenia badań w dyscyplinie naukowej, do której odnosi się temat pracy. Jednocześnie, szereg prac dyplomowych wykracza poza umiejętności i kompetencje badawcze nabywane na określonym stopniu studiów (I lub II).

Pytania zadawane na egzaminie dyplomowym również nie w pełni weryfikują zakres efektów kształcenia przypisanych do seminarium dyplomowego, gdyż często koncentrują się na zagadnieniach związanych wyłącznie z tematyką pracy, np. *Ogólna prezentacja pracy*, lub nie odnoszą się do kierunkowych efektów kształcenia, np. *Dlaczego dokonano wyboru takiej cezury czasowej i tematu pracy*.

Należy zatem stwierdzić, że proponowane metody weryfikacji nie zawsze pozwalają na ocenę, czy studenci osiągają w pełni efekty kształcenia powiązane z podstawowymi (dla studiów I stopnia) i pogłębionymi (dla studiów II stopnia) umiejętnościami badawczymi w dyscyplinach literaturoznawstwo, językoznawstwo i w szczególności kulturoznawstwo.

Zasady dyplomowania określone są w *Regulaminie Studiów* i *Zasadach Studiowania na Wydziale Lingwistyki Stosowanej UW*. Zasady te realizowane są odrębnie przez jednostki prowadzące kierunek SSW, co prowadzi do różnic formalno-technicznych w strukturze prac dyplomowych na kierunku i skutkuje niejednorodną formułą i zakresem egzaminu dyplomowego.

Na przykład, w IR „egzamin dyplomowy polega na obronie pracy dyplomowej (sprawdzającej umiejętność argumentowania i prowadzenia dyskusji) oraz odpowiedzi na co najmniej trzy pytania komisji z wcześniej ustalonych przez promotora i recenzenta zakresów tematycznych, podanych do wiadomości studenta”. Z kolei w KSIEŚW, student na egzaminie dyplomowym „charakteryzuje swoją pracę, szczególnie zaś jej cele, metody, wyniki, analizy” i/lub otrzymuje 3 pytania (wszystkie związane z tematyką pracy), a w KB student otrzymuje co najmniej 3 pytania, z których tylko jedno ma mieć bezpośredni związek z pracą dyplomową. Natomiast w KU student na egzaminie dyplomowym otrzymuje dwa pytania dotyczące pracy i jedno pytanie ze specjalizacji, której dotyczyła praca dyplomowa.

W opinii ZO PKA, proces dyplomowania nie jest zatem jednolity w obrębie kierunku, co znajduje swoje odzwierciedlenie w opisanych wcześniej problemach z końcową weryfikacją efektów kształcenia powiązanych z podstawowymi i pogłębionymi umiejętnościami badawczymi studentów oraz brakiem porównywalności w ramach kierunku.

Opisane powyżej problemy mają charakter kompleksowy i są konsekwencją funkcjonowania systemu zapewniania jakości kształcenia, który na wydziale nie został w pełni wdrożony (szerzej kryterium 3) i nie odnoszą się do indywidualnych postaw nauczycieli akademickich, którzy we własnym zakresie dbają o bezstronność, rzetelność oraz przejrzystość procesu sprawdzania oraz wiarygodność i porównywalność wyników ocen w ramach prowadzonych przez siebie zajęć. Te zindywidualizowane działania nie są jednak wystarczające, ponieważ osoby studiujące na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* ze specjalności *filologia rosyjska*, *kulturoznawstwo Europy Środkowo-Wschodniej* oraz *ukrainistyka z językiem rosyjskim i angielskim* wskazywały, że mają możliwość obejrzenia swojej pracy egzaminacyjnej, jeśli zgłoszą się na konsultacje do wykładowcy, jednocześnie jednak zauważając, że czasem kryteria oceniania są dla nich niejasne. Osoby te wyrażały także pewne obiekcje co do obiektywności procesu oceny, jednak jednocześnie wskazały, że student, który nie akceptuje oceny, ma możliwość zawnioskowania o egzamin komisyjny, w ramach którego w sposób rzetelny jego wiedza jest ponownie sprawdzana.

Studenci ocenianego kierunku mogą liczyć ze strony nauczycieli akademickich na tradycyjne formy wsparcia w procesie uczenia się w powiązaniu z zdiagnozowanym stopniem osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Ograniczają się one głównie do udziału w konsultacjach, przy czym w przypadku studentów niepełnosprawnych pomoc udzielana jest także ze strony BON, również w zakresie organizacji sesji egzaminacyjnej.

Organizacja sesji egzaminacyjnej nie monitorowana w ramach całego kierunku i z informacji otrzymanych od studentów wynika, że nie zawsze zgodna jest z ich oczekiwaniami

i zdarzają się kumulacje terminów egzaminów. Wpływ studentów na harmonogram sesji zależy od tego, na której specjalności studiują. Osoby ze specjalności *filologia białoruska z językiem rosyjskim i angielskim* chwalili model organizacji sesji. Natomiast na pozostałych specjalnościach pojawiły się uwagi co do niskiego wpływu studentów na harmonogram egzaminów.

Osiąganie przez studentów efektów kształcenia oceniane jest przez osoby prowadzące przedmiot, a w przypadku prac dyplomowych przez opiekuna pracy dyplomowej i recenzenta. Przy ogólnie pozytywnej ocenie tego modelu, za niewłaściwą – zwłaszcza na studiach o profilu ogólnoakademickim – należy uznać praktykę powierzania roli recenzenta prac dyplomowych prowadzonych przez osoby ze stopniów naukowych doktora osobom, które nie są samodzielnymi pracownikami naukowymi, nawet gdy dotyczy to studiów I stopnia.

Uzyskane na kierunku efekty kształcenia znajdują zastosowanie na rynku pracy głównie za zakresie tłumaczeń i nauczania języka obcego. Jednostka przygotowuje także studentów do podjęcia dalszej nauki na studiach II stopnia i podjęcia badań naukowych na studiach doktoranckich.

2.3.

Zasady rekrutacji na studia I oraz II stopnia na kierunek SSW określone są oddzielnie dla każdej jednostki. Od kandydata na studia I stopnia w KB wymagany jest podstawowy lub rozszerzony poziom języka polskiego, podstawowy lub rozszerzony poziom matematyki, podstawowy lub rozszerzony poziom języka obcego nowożytnego, mniejszości narodowej lub etnicznej (do wyboru) i rozszerzony poziom innego przedmiotu, np. matematyki, informatyki, fizyki czy wiedzy o tańcu. Wagi tych przedmiotów wynoszą odpowiednio dla każdej z 4 grup: 65%, 10%, 20% i 5%.

Od kandydata na studia I stopnia w IR wymagany jest podstawowy lub rozszerzony poziom języka polskiego, podstawowy lub rozszerzony poziom matematyki, podstawowy lub rozszerzony poziom języka obcego nowożytnego (do wyboru) i rozszerzony poziom języka rosyjskiego. Wagi tych przedmiotów wynoszą odpowiednio dla każdej z 4 grup: 50%, 10%, 10% i 30%.

Od kandydata na studia I stopnia w KSIEŚW wymagany jest podstawowy lub rozszerzony poziom języka polskiego, podstawowy lub rozszerzony poziom matematyki, podstawowy lub rozszerzony poziom języka obcego do wyboru i rozszerzony poziom innego przedmiotu, np. matematyki, informatyki, fizyki czy chemii. Wagi tych przedmiotów wynoszą odpowiednio dla każdej z 4 grup: 75%, 10%, 10% i 5%.

Od kandydata na studia I stopnia w KU wymagany jest podstawowy lub rozszerzony poziom języka polskiego, podstawowy lub rozszerzony poziom matematyki, podstawowy lub rozszerzony poziom języka obcego nowożytnego lub mniejszości etnicznej (do wyboru) i rozszerzony poziom innego przedmiotu, np. geografii, historii czy języka obcego nowożytnego. Wagi tych przedmiotów wynoszą odpowiednio dla każdej z 4 grup: 40%, 10%, 25% i 25%.

Podobne rozbieżności zauważalne są w przypadku rekrutacji na studiach II stopnia. W IR, od kandydata na studia II stopnia wymagany jest egzamin wstępny z praktycznej znajomości języka rosyjskiego na poziomie C1 ESOKJ oraz egzamin z literatury rosyjskiej. Natomiast, w KB znajomość języka białoruskiego (wiodącego!) nie jest wymagana. Dla kandydatów bez znajomości języka białoruskiego przewidziane są dodatkowe zajęcia uzupełniające. Wymagana jest natomiast znajomość języka rosyjskiego i języka angielskiego przynajmniej na poziomie B1. Warunkiem stawianym kandydatom na studiach w KU jest potwierdzenie znajomości języka ukraińskiego przynajmniej na poziomie B2 a rosyjskiego i angielskiego przynajmniej na poziomie B1. Natomiast warunkiem ubiegania się o miejsce na studiach drugiego stopnia w KSIEŚW jest uzyskanie dyplomu licencjata, magistra, inżyniera lub równoważnego na dowolnym kierunku. Listę rankingową układa się na podstawie średniej, na którą składają się: ocena końcowa na dyplomie ukończenia studiów wyższych oraz średnia ocen z całego okresu studiów.

Wymagania rekrutacyjne nie są zgodne z koncepcją kształcenia realizowaną na kierunku, nawet przy założeniu, że jest ona wdrażana osobno przez każdą z jednostek. Część ujętych w zasadach rekrutacji przedmiotów (np. matematyka, chemia, fizyka czy informatyka) nie jest powiązana obszarem wiedzy, dziedziną nauki i dyscyplinami naukowymi, do których przypisano kierunkowe efekty kształcenia i nie odnosi się także do wiedzy i umiejętności wskazanych w kierunkowych efektach kształcenia ocenianego kierunku. Niejednolite zasady rekrutacji na studia I stopnia nie zapewniają, w przypadku KU, KU i KSIEŚW, kandydatów o właściwych kompetencjach językowych, gdyż język obcy wiodący/kierunkowy nie jest od kandydatów wymagany. Na przykład, studentem studiów I stopnia w KU może zostać osoba zdająca na egzaminie maturalnym j. polski, matematykę, język kaszubski i historię. Oznacza to nierealne w praktyce założenie doprowadzenia do poziomu zbliżonego do C1 nawet w trzech językach obcych kandydatów z zerową znajomością tych języków. W przypadku studiów II stopnia, niespójne w obrębie kierunku zasady rekrutacji (z wyjątkiem IR) nie gwarantują doboru kandydatów ze wstępnym poziomem języka obcego wiodącego, umożliwiającym osiągnięcie poziomu C2. Tak więc zasady rekrutacji na kierunku SSW nie zapewniają

równych szans dla kandydatów w podjęciu kształcenia i nie umożliwiają sporządzenia listy rankingowej opartej na tych samych kryteriach oceny. Ponadto włącznie do kryteriów rekrutacji przedmiotów z obszaru nauk ścisłych i przyrodniczych nie umożliwia oceny wiedzy i umiejętności kandydatów na studia w powiązaniu z zapewnieniem ich doboru pod kątem posiadania wstępnych kompetencji na poziomie niezbędnym do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia w zakresie kulturoznawstwa.

Zasady rekrutacji na studia I stopnia umożliwiają odpowiedni dobór kandydatów na studia o profilu ogólnoakademickim, którzy po zaliczeniu kolejnych semestrów będą mogli przygotować pracę dyplomową zgodnie z wymaganiami określonymi dla tego poziomu studiów. Natomiast zasady rekrutacji na studia II stopnia nie w pełni umożliwiają odpowiedni dobór kandydatów na studia o profilu ogólnoakademickim. Zastrzeżenia dot. specjalności kulturoznawczej, która nie wymaga od kandydata żadnego doświadczenia akademickiego w dyscyplinach literaturoznawstwo, kulturoznawstwo i językoznawstwo, oraz rekrutacji prowadzonej przez IR, która, z uwagi na egzamin wstępny z literatury, potencjalnie dyskryminuje kandydatów o zainteresowaniach badawczych w dyscyplinach językoznawstwo i kulturoznawstwo. Koncepcja pracy dyplomowej nie w pełni zatem pozwala na weryfikację efektów kształcenia w zakresie wszystkich dyscyplin naukowych, do których zostały przypisane kierunkowe efekty kształcenia na II stopniu studiów na ocenianym kierunku.

Uniwersytet Warszawski ma przygotowane ogólne procedury dotyczące uznawania efektów uczenia się. Jak dotychczas Rada Wydziału Lingwistyki Stosowanej nie podjęła decyzji o przystąpieniu do tej procedury na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią*. Jeśli chodzi o kwalifikacje, które studenci uzyskują w szkolnictwie wyższym na innych uczelniach w kraju i za granicą, opracowany w jednostce system polega na ocenieniu ekwiwalentności efektów kształcenia zdobytych w innej uczelni lub podczas wyjazdów. W przypadku programów wymiany procedura polega na przygotowaniu wraz z koordynatorem wyjazdów stypendialnych takiego programu pobytu na uczelni partnerskiej, by było możliwe zrealizowanie ekwiwalentnych efektów kształcenia. Po zakończeniu wyjazdu stypendialnego koordynator na podstawie zaświadczeń uczelni przyjmującej studentów i sylabusów przedmiotów, na które uczęszczał stypendysta, zatwierdza uzyskane przez studenta zaliczenia.

Strony internetowe Uniwersytetu Warszawskiego i w szczególności Wydziału Lingwistyki Stosowanej zapewniają komplementarność i aktualność informacji i o wymaganiach stawianych kandydatom na studia na ocenianym kierunku i kryteriach uwzględnianych w postępowaniu kwalifikacyjnym, zasadach potwierdzania efektów uczenia się, uznawania

efektów i okresów kształcenia oraz kwalifikacji uzyskanych w szkolnictwie wyższym, a także zasadach dyplomowania.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Na program studiów ocenianego kierunku składa się program kilku odrębnych specjalności, które *de facto* stanowią trzy odrębne kierunki studiów. Ich wspólną cechą jest niewłaściwe oszacowanie nakładu pracy studentów zarówno w odniesieniu do całości programu studiów, jak i części modułów zajęć, które w zasadzie na studiach stacjonarnych nie przewidują czasu na pracę własną studentów, a na studiach niestacjonarnych proporcje te są równie niekorzystne, tyle że w ogólnym nakładzie pracy studentowi oferuje się zbyt mało godzin zajęć kontaktowych, co uniemożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia w zakresie określonych w modułowych efektach kształcenia kompetencji językowych. W przypadku studiów stacjonarnych mimo wysokiej liczby godzin zajęć kontaktowych, program studiów – w zależności od instytutu/katedry i specjalności – nie umożliwia uzyskania części efektów kształcenia, w tym osiągnięcia przez wszystkich studentów podstawowych umiejętności i kompetencji badawczych w zakresie dyscyplin językoznawstwo, kulturoznawstwo i literaturoznawstwo, dla których odpowiednie moduły zajęć wprowadzane są opcjonalnie na różnych specjalnościach.

Sekwencja przedmiotów w planie studiów na ocenianym kierunku jest na ogół poprawna. W planach studiów dominują zajęcia sprzyjające aktywności studentów, przy czym w przypadku dodatkowego modułu kształcenia nauczycieli przeważają formy wykładowe. Metody kształcenia na kierunku, zauważalne w sylabusach przedmiotów, również kładą nacisk na aktywizację studentów, w szczególności w zakresie rozwiązywania problemów badawczych. Dobór treści programowych na obydwu stopniach studiów uwzględnia aktualny stan wiedzy związanej z ocenianym kierunkiem.

Model kształcenia nauczycieli realizowanych na ocenianym kierunku nie umożliwia realizacji *Rozporządzenia MNiSW z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela* (Dz.U. 2012, poz. 131). Stwierdzone nieprawidłowości dotyczą:

1. niezgodności treści przedmiotów realizujących poszczególne moduły standardów z treściami określonymi w standardach i w konsekwencji nierealizowanie znacznej części z nich na studiach I i II stopnia;

2. niezgodności programów praktyk z treściami określonymi w standardach na studiach I stopnia;
3. niedostatecznego wymiaru godzin praktyk realizowanych na studiach II stopnia;
4. niezgodności następstwa realizacji poszczególnych modułów z kolejnością określoną w standardach.

W programie kształcenia nauczycieli nie zostały uwzględnione zmiany w ustroju szkolnym wprowadzone w 2017 roku oraz ich skutki, związane ze zniesieniem gimnazjów i wydłużeniem kształcenia w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. Za niewłaściwą należy uznać także dominację formy wykładowej w modułach przygotowujących do zawodu nauczyciela.

Na kierunku stosowane są tradycyjne dla profilu ogólnoakademickiego metody weryfikacji efektów kształcenia, przy czym są czasem nieopisane w sylabusach lub mylnie interpretowane jako metody kształcenia lub nie przyporządkowano im narzędzi oceny. Nagminny jest brak kryteriów oceniania.

Część prac dyplomowych nie odpowiada żadnej z dyscyplin naukowych, do której zostały przypisane kierunkowe efekty kształcenia, mają one charakter interdyscyplinarny i często zostały przygotowane na pograniczu obszaru nauk społecznych, dziedziny nauk społecznych i obszaru nauk humanistycznych, dziedziny nauk humanistycznych. Jednocześnie wykraczają one poza umiejętności i kompetencje badawcze nabywane na określonym stopniu studiów. Pytania zadawane na egzaminie dyplomowym również nie w pełni weryfikują zakres efektów kształcenia przypisanych do seminarium dyplomowego, gdyż często koncentrują się na zagadnieniach związanych wyłącznie z tematyką pracy lub nie odnoszą się do kierunkowych efektów kształcenia. Należy zatem stwierdzić, że proponowane metody weryfikacji nie zawsze pozwalają na ocenę, czy studenci osiągają w pełni efekty kształcenia powiązane z podstawowymi (dla studiów I stopnia) i pogłębionymi (dla studiów II stopnia) umiejętnościami badawczymi w dyscyplinach literaturoznawstwo, językoznawstwo i w szczególności kulturoznawstwo. Zasady dyplomowania określone są w *Regulaminie Studiów* i *Zasadach Studiowania na Wydziale Lingwistyki Stosowanej UW*. Zasady te realizowane są odrębnie przez jednostki prowadzące kierunek SSW, co prowadzi do różnic formalno-technicznych w strukturze prac dyplomowych na kierunku i skutkuje niejednorodną formułą i zakresem egzaminu dyplomowego.

Osiąganie przez studentów efektów kształcenia ocenianie jest przez osoby prowadzące przedmiot, a w przypadku prac dyplomowych przez opiekuna pracy dyplomowej i recenzenta. Przy ogólnie pozytywnej ocenie tego modelu, za niewłaściwą – zwłaszcza na studiach

o profilu ogólnoakademickim – należy uznać praktykę powierzania roli recenzenta prac dyplomowych prowadzonych przez osoby ze stopnień naukowych doktora osobom, które nie są samodzielnymi pracownikami naukowymi, nawet gdy dotyczy to studiów I stopnia.

Harmonogram zajęć dydaktycznych i sesji egzaminacyjnej na ocenianym kierunku nie zawsze jest zgodny z zasadami higieny procesu nauczania, co wyraża się przed wszystkim w kilkugodzinnych przerwach między zajęciami lub ich dużego wymiaru w ciągu dnia, a także kumulacji terminów egzaminów w krótkim okresie. Studenci ocenianego kierunku mogą liczyć ze strony nauczycieli akademickich na tradycyjne formy wsparcia w procesie uczenia się w powiązaniu z zdiagnozowanym stopniem osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

Wymagania rekrutacyjne nie są zgodne z koncepcją kształcenia realizowaną na kierunku, nawet przy założeniu, że jest ona wdrażana osobno przez każdą z jednostek. Niejednolite zasady rekrutacji na studia I stopnia nie zapewniają, w przypadku KU, KU i KSIEŚW, kandydatów o właściwych kompetencjach językowych, gdyż język obcy wiodący/kierunkowy nie jest od kandydatów wymagany. W przypadku studiów II stopnia, niespójne w obrębie kierunku zasady rekrutacji (z wyjątkiem IR) nie gwarantują doboru kandydatów ze wstępnym poziomem języka obcego wiodącego, umożliwiającym osiągnięcie poziomu C2. Zasady rekrutacji na ocenianym kierunku nie zapewniają równych szans dla kandydatów w podjęciu kształcenia i nie umożliwiają sporządzenia listy rankingowej opartej na tych samych kryteriach oceny.

O ocenie **częściowej** w kryterium 2. zaważyło stosowanie w ramach jednego kierunku i tych samych kierunkowych efektów kształcenia różnych kryteriów rekrutacyjnych i realizacja kilku odrębnych programów studiów, które nie zapewniają osiągnięcia przez wszystkich studentów kierunku wszystkich określonych dla niego efektów kształcenia oraz niedostosowanie programu kształcenia nauczycieli do standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

Dobre praktyki

Zalecenia

1. Realnie oszacować nakład pracy studenta niezbędny do osiągnięcia efektów kształcenia dla zarówno dla całego cyklu kształcenia, jak i dla poszczególnych modułów/przedmiotów.

2. Urealnić liczbę godzin zajęć na studiach niestacjonarnych w sposób umożliwiający osiągnięcie wszystkich zdefiniowanych dla kierunku i modułów zajęć efektów kształcenia.
3. Przygotować spójny dla kierunku program kształcenia umożliwiający osiągnięcie wszystkich kierunkowych efektów kształcenia przez wszystkich studentów kierunku i pogłębienie części z nich w ramach oferowanych specjalności.
4. Zapewnić zgodność procesu kształcenia nauczycieli ze standardami kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela pod względem:
 - a) treści realizowanych w ramach poszczególnych przedmiotów na studiach I i II stopnia;
 - b) programu praktyk na studiach I i II stopnia;
 - c) realizacji praktyk pedagogicznych na studiach II stopnia;
 - d) wymiaru praktyk dydaktycznych na studiach II stopnia;
 - e) kolejności wprowadzania modułów zajęć
 - f) wprowadzenie aktywizujących form zajęć w zakresie przygotowania psychologiczno-pedagogicznego.
5. Uzupełnić sylabusy wszystkich przedmiotów o metody i narzędzia weryfikacji efektów kształcenia oraz kryteria oceniania.
6. Zrezygnować z traktowania obecności na zajęciach i aktywności na zajęciach jako metody weryfikacji efektów kształcenia.
7. Zapewnić dobór tematów prac dyplomowych w sposób umożliwiający weryfikację efektów kształcenia w ramach obszaru wiedzy, dziedziny i dyscyplin naukowych do których zostały przypisane kierunkowe efekty kształcenia.
8. Zapewnić jednolitą formułę egzaminu dyplomowego na kierunku i jego zgodność z kierunkowymi efektami kształcenia, w tym w szczególności z efektami kształcenia przypisanymi do seminarium dyplomowego.
9. Zapewnić recenzowanie prac dyplomowych pisanych pod opieką osób ze stopniem naukowym doktora przez samodzielnych pracowników naukowych.
10. Zapewnić organizację zajęć i sesji egzaminacyjnej zgodnie z zasadami higieny uczenia się.
11. Ujednolicić dla całego kierunku zasady rekrutacji na studia I oraz II stopnia w sposób zapewniający dobór kandydatów o kwalifikacjach wstępnych pozwalających na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia.

Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia

3.1. Projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie i okresowy przegląd programu kształcenia

3.2. Publiczny dostęp do informacji

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 3

Działania systemu zapewnienia jakości kształcenia w zakresie projektowania, zatwierdzania, monitorowania i okresowego przeglądu programu kształcenia zostały określone procedurami Systemu Zapewnienia i Doskonalenia Jakości Kształcenia (dalej SZDJK). Celem systemu jest porządkowanie i doskonalenie zasad organizacji dydaktyki oraz nadanie cyklicznego charakteru prowadzonym analizom treści kształcenia, sposobów ich przekazu oraz metod oceniania osiągniętych efektów kształcenia. Ostatnia aktualizacja procedur SZDJK, przyjęta uchwałą Rada Wydziału Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego 21 listopada 2017 r., wprowadziła zmiany w zakresie konsultacji z interesariuszami zewnętrznymi oraz w procedurze monitorowania losów zawodowych absolwentów. Nad prawidłowością realizacji procedur systemu czuwa Wydziałowy Zespół Zapewniania Jakości Kształcenia (dalej: WZZJK), a jego prace wspiera Wydziałowa Komisja ds. studenckich i procesu kształcenia oraz, działające w ramach Instytutów i Katedr prowadzących poszczególne specjalności na kierunku, Zespoły, w skład których wchodzi Dyrektor Instytutu/Katedry oraz przedstawiciele nauczycieli akademickich i studentów.

Wdrożony w ramach ocenianego kierunku SZDJK stworzył mechanizmy projektowania i dokonywania zmian realizowanych efektów kształcenia. Działania systemu zapewnienia jakości kształcenia w zakresie projektowania, zatwierdzania, monitorowania i okresowego przeglądu programu kształcenia przeprowadzane są w różny sposób, w każdej z jednostek Wydziału prowadzącej specjalność ocenianego kierunku studiów: Instytucie Rusycystyki (dalej: IR), Katedrze Białorutenistyki (dalej: KB), Katedrze Studiów Interkulturowych Europy Środkowo-Wschodniej (dalej: KSI) oraz Katedrze Ukrainistyki (dalej: KU).

Projekt programu kształcenia dla poszczególnych specjalności jest opracowywany przez działające w KU i KSI Komisje Katedralne oraz utworzone w IR oraz KB Zespoły, a następnie, po uzyskaniu akceptacji pracowników i studentów, podlega zatwierdzeniu przez Radę Wydziału. Proces ten prowadzony jest w oparciu o potencjał i kompetencje kadry naukowo-dydaktycznej oraz zakres prowadzonych przez nią badań naukowych, a także sondowanie oczekiwań interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych kierunku w stosunku do uzyskiwanych przez absolwentów umiejętności. Informacje w tym zakresie pozyskuje się przy pomocy prowadzonych wśród studentów badań ankietowych, systematycznie dokonywanej oceny

pracowników, a także od nauczycieli akademickich podczas posiedzeń Rady Wydziału, Komisji Katedralnych, a także zebrań WZZJK.

W projektowaniu programu kształcenia uczestniczą interesariusze zewnętrzni, z którymi Wydział prowadzi współpracę m.in. szkoły, szkoły języków obcych, centra egzaminacyjne, instytucje kultury, media. Jednostka nie organizuje cyklicznych spotkań z interesariuszami zewnętrznymi, a jedynie doraźne, indywidualne spotkania z przedstawicielami wymienionych instytucji pozwalające na pozyskiwanie ich opinii na temat realizowanego programu kształcenia oraz wspólne działania w zakresie realizacji praktyk, inicjatyw naukowych, kulturalnych i artystycznych (w tym spotkania studentów np. z przedstawicielami rynku tłumaczeniowego pozwalające na poznanie specyfiki pracy w danym obszarze). Władze Wydziału dostrzegając korzyści płynące ze współpracy z interesariuszami zewnętrznymi zwrócili się do Biura Karier Uczelni o zintensyfikowanie działań skierowanych do studentów kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią*. W czasie poprzedzającym dokonaną przez PKA ocenę programową w WZZJK prowadzono dyskusje w sprawie powołania rady interesariuszy zewnętrznych, zapewniającej stałe wsparcie prac Zespołu. Niezależnie od ostatecznie wypracowanego przez Wydział sposobu współpracy z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego, Zespół Oceniający PKA zwraca uwagę na zdiagnozowane słabości dotychczasowych rozwiązań. Interesariusze zewnętrzni powinni być bowiem traktowani jako istotni konsultanci przy tworzeniu i modyfikowaniu programu kształcenia. Tymczasem przeprowadzone w toku wizytacji rozmowy wskazują na postrzeganie pracodawców jedynie jako konsultantów w zakresie praktyk zawodowych studentów, partnerów przy realizacji staży i praktyk. Choć ten element współpracy jest również istotny dla właściwej realizacji przyjętej koncepcji kształcenia i, co pokazują zaprezentowane poniżej przykłady zmian w programie studiów, wspomaga Uczelnię w zakresie doskonalenia realizowanego procesu kształcenia. Istotnym jest, aby organizowane dotychczas w ramach poszczególnych specjalności indywidualne rozmowy z wybranymi interesariuszami zastąpić cyklicznymi (według potrzeb Uczelni) spotkaniami z szerszym gronem pracodawców. Zorganizowane podczas wizytacji spotkanie z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego dowiodło bowiem, że niektórzy spośród interesariuszy prezentują odmienny pogląd w zakresie sposobu wykształcenia przyszłego absolwenta, co wobec dotychczasowego braku możliwości konfrontacji (oraz modyfikacji wprowadzanych rozdzielnie w ramach danej specjalności) mogło doprowadzić do wyboru metod kształcenia niezgodnych oczekiwaniami pozostałych przedstawicieli rynku pracy.

Monitorowanie programu kształcenia prowadzone jest w oparciu o coroczne przeglądy i analizę programów studiów, dokonywaną przez działające w ramach specjalności Zespoły i Komisje, a ich efektem są wnioski kierowane do SZDJK oraz Rady Wydziału o korektę realizowanych programów studiów. Do źródeł danych wykorzystywanych w monitorowaniu programu kształcenia należą: wnioski z hospitacji zajęć dydaktycznych, przeglądu sylabusów zajęć, analizy wyników sesji egzaminacyjnych, prowadzonych z nauczycielami akademickimi konsultacji dotyczących realizowanych treści kształcenia, a także wyniki anonimowego badania ankietowego studentów. Obok corocznie realizowanych przez Pracownię Ewaluacji Jakości Kształcenia badań ankietowych w ramach poszczególnych Katedr i Instytutu stworzono własne wzory formularzy ankiet, umożliwiające pozyskanie uszczegółowionych, istotnych dla nauczycieli akademickich informacji (w ramach specjalności filologia rosyjska wprowadzono ankietę oceniającą program studiów z częścią pytań otwartych oceniających mocne i słabe strony procesu kształcenia; w ramach specjalności kulturoznawstwo Europy Środkowo-Wschodniej nauczyciele akademicy prowadzą własne ankiety dotyczące realizowanych przez nich zajęć dydaktycznych np. dla *Translatorium* z prośbą o sugestie studentów odnośnie do wymiaru godzinowego zajęć, proponowanych przez nich zmian; w ramach specjalności filologia białoruska z językiem rosyjskim i angielskim proces ankietyzacji jest uzupełniany systematycznie organizowanymi na początku i końcu roku akademickiego spotkaniami ze studentami; w ramach specjalności ukrainistyka z językiem rosyjskim i angielskim w związku z planowaną od roku akademickiego 2019/2020 modyfikacją programu zwrócono się do studentów z prośbą o wyrażenie propozycji oczekiwanych zmian, a także identyfikowanych przez nich mocnych i słabych stron dotychczas realizowanego procesu kształcenia. Ponieważ z przeprowadzonych podczas wizytacji rozmów wynika, że studenci nie znają efektów ankietyzacji jednostka powinna poprawić sposób upowszechnienia wniosków formułowanych w następstwie prowadzonych badań ankietowych oraz innych działań służących zapewnieniu jakości kształcenia.

Za pomocą ankiet gromadzono również informacje służące monitorowaniu losów zawodowych absolwentów, jednakże niska zwrotność ankiet – zdaniem władz wydziału – nie pozwalała na wykorzystanie wyników badania w doskonaleniu procesu kształcenia. W związku z powyższym jednostki Wydziału prowadzące oceniany kierunek studiów realizują własne badanie służące monitorowaniu losów absolwentów, oparte na dobrowolnym kontakcie absolwentów oraz podmiotów zewnętrznych, w których absolwenci kierunku są zatrudniani. Dane te są dodatkowo uzupełniane doraźnie pozyskiwanymi przez nauczycieli akademickich

informacjami od utrzymujących z nimi kontakt absolwentów. Ponadto w KU i KSI jeden z pracowników odpowiedzialny jest za kontakt z absolwentami i monitorowanie ich losów.

W monitorowanie i okresowy przegląd programu kształcenia oraz ocenę osiągnięcia przez studentów efektów kształcenia włączani są interesariusze wewnętrzni m.in. dzięki sugestiom nauczycieli akademickich zgłaszanym podczas obrad Rady Wydziału, WZZJK czy Komisji Katedralnych, konsultacjom prowadzonym podczas spotkań Władz Wydziału ze starostami poszczególnych roczników studentów, rozmowom z przedstawicielami studentów zrzeszonymi w samorządzie, opracowaniu wniosków z wypełnianych przez studentów i absolwentów ankiet.

Spotkania Dyrektora/Kierowników ds. Studenckich oraz opiekunów studiów z Samorządem Studenckim nie mają formalnego, cyklicznego charakteru, jednakże wdrażanie oczekiwanych przez studentów zmian w sposobie realizacji procesu kształcenia potwierdza skuteczność przyjętych rozwiązań w poprawie zarówno motywacji studentów do osiągania efektów kształcenia jak i reakcji na bieżące, zgłaszane problemy. Udział interesariuszy zewnętrznych w monitorowaniu programu kształcenia, podobnie jak przy projektowaniu programu kształcenia, umożliwiając indywidualne spotkania z przedstawicielami rynku pracy, podczas których pozyskiwane są opinie dotyczące programu studiów oraz jego spójności z potrzebami pracodawców oraz oczekiwanymi od absolwentów kierunkowi kompetencjami.

Podsumowaniem pro jakościowych działań WZZJK jest corocznie opracowywane Sprawozdanie z oceny własnej. Jego formuła służy przeglądowi programu kształcenia oraz weryfikacji skuteczności inicjatyw doskonalących bądź działań naprawczych podejmowanych wskutek zdiagnozowanych uprzednio uchybień. Analizując skuteczność działań podejmowanych w zakresie cyklicznego przeglądu programu kształcenia Zespół Oceniający PKA zwraca uwagę na błędy, które nie zostały zdiagnozowane przy pomocy przyjętych narzędzi SZDJK. Należą do nich szczegółowo omówione w opisie kryterium 1 i 2 niniejszego raportu nieścisłości. Nieskuteczność systemu w zakresie okresowej oceny procesu kształcenia potwierdzają także zastrzeżenia dotyczące minimum kadrowego, szczegółowo omówione w opisie kryterium 4 niniejszego raportu. Wskazane błędy potwierdzają konieczność weryfikacji skuteczności działania systemu w zakresie monitorowania oraz okresowego przeglądu programu kształcenia.

Wyniki monitorowania, okresowego przeglądu programu kształcenia oraz oceny osiągnięcia przez studentów efektów kształcenia wykorzystuje się jako podstawę doskonalenia programu kształcenia, czego potwierdzeniem są wprowadzane w zakresie każdej ze specjalności zmiany.

W związku ze zgłoszonym przez Samorząd Studencki wnioskiem dotyczącym dużej liczby egzaminów na drugim roku studiów specjalności filologia białoruska z językiem rosyjskim

i angielskim, po zapoznaniu się z opinią nauczycieli akademickich, ustalono zamianę egzaminu na zaliczenie na ocenę dla przedmiotów: *Historia literatury białoruskiej*, *Wybrane zagadnienia z językoznawstwa ogólnego*/Wybrane zagadnienia z translatoryki. Na prośbę studentów wprowadzono również zajęcia dydaktyczne z przedmiotów: *Wiedza o kulturze białoruskiego obszaru językowego*/Wiedza o Republice Białorusi oraz związane z postępującą informatyzacją i cyfryzacją współczesnego świata zajęcia *Zasoby i narzędzia informatyczne w pracy językoznawcy*. W wyniku zgłoszonego przez nauczycieli akademickich nadmiernego obciążenia studentów realizowanymi na szóstym semestrze zajęciami dydaktycznymi, część z nich (*Zasoby i narzędzia informatyczne w pracy językoznawcy*, *Podstawy przekładu specjalistycznego*) przeniesiono na piąty semestr.

W ramach specjalności filologia rosyjska, po uwzględnieniu postulatów studentów (opinia studentów nr 01/2016/2017) wprowadzono na studiach pierwszego stopnia, dające przygotowanie do udziału w badaniach zajęcia: *Podstawy lingwistyki współczesnej*, *Poetyka*, *Zagadnienia metodologii językoznawczej*, *Zagadnienia metodologii literaturoznawczej*. Ponadto zmieniono formę zaliczenia niektórych przedmiotów z egzaminu na preferowane przez studentów zaliczenie na ocenę (organizowane podczas ostatnich zajęć cyklu, a nie w sesji egzaminacyjnej), np. *Literatura powszechna II*, *Historia filozofii II*. Wprowadzone modyfikacje dotyczyły również formy przedmiotu *Wstęp do wiedzy o Rosji współczesnej*, który w nowym programie jako *Rosja współczesna* uzyskał oczekiwaną przez studentów formę wykładu. Ponadto w efekcie współpracy z Izbą Handlowo-Przemysłową Federacji Rosyjskiej zaktualizowano treści nauczania w ramach przedmiotu *Język rosyjski w biznesie*.

Uwzględniając propozycje interesariuszy zewnętrznych (Fundacja Edukacja dla Demokracji) program specjalności ukrainistyka z językiem rosyjskim i angielskim rozszerzono o zajęcia *Współczesne dyskursy w literaturze ukraińskiej* oraz *Współczesne ukraińskie nurty artystyczne*. Ponadto celem doskonalenia kompetencji absolwentów wprowadzono zajęcia *Język mediów i komunikacji*, a w ramach przedmiotu *Wiadomości o współczesnej Ukrainie* organizowane są spotkania z przedstawicielami instytucji współpracujących z Ukrainą. Zmiany mające na celu poprawę dotychczas realizowanego procesu kształcenia objęły również specjalność kulturoznawstwo Europy Środkowo-Wschodniej, w zakresie której rozszerzono możliwość wyboru języka obcego nauczanego w ramach przedmiotu *Translatorium* (wcześniej do wyboru studenta możliwy był jedynie język angielski, a obecnie dodatkowo język ukraiński, niemiecki i rosyjski). Zmiany te objęły również plan zajęć językowych, który zmodyfikowano celem umożliwienia studentom swobodnego wyboru języka zgodnego z ich zainteresowaniami, a nie wynikającego z organizacji planu studiów.

3.2.

Działania systemu podejmowane w ramach zapewnienia publicznego dostępu do informacji obejmują monitorowanie dostępności i aktualności danych zamieszczanych na stronie internetowej Wydziału, Instytutu oraz poszczególnych Katedr, a także badanie kompleksowości i użyteczności publikowanych informacji dla poszczególnych grup jej odbiorców. Informacje dotyczące procesu kształcenia realizowanego na ocenianym kierunku studiów dostępne są dla różnych grup interesariuszy w poszczególnych zakładkach strony internetowej Wydziału, zawierających szczegóły dotyczące działalności naukowej oraz sposobu realizacji procesu kształcenia w ramach Katedr i Instytutu prowadzących oferowane studentom specjalności (w tym m.in. informacje dotyczące program kształcenia, sylwetka absolwenta, przebieg studiów, program Erasmus+, tematyka zrealizowanych prac dyplomowych, działalność studenckich kół naukowych). Dane zawarte na stronie internetowej uzupełniają tradycyjne formy upowszechniania informacji takie jak: tablice informacyjne, gabloty wydziałowe i instytutowe, spotkania informacyjne (z kandydatami, studentami, absolwentami). Ponadto w ramach ogólnodostępnych platform wymiany informacji, w tym portalu społecznościowego Facebook, rozpowszechniane są wiadomości dotyczące aktualnie podejmowanych inicjatyw kulturalnych, czy też informacje dotyczące planowanych spotkań z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi. Poza publicznie dostępnymi portalami Wydział korzysta również z kanałów komunikacji intranetowej, w tym systemu USOS (gdzie dostępne są protokoły zaliczeń i egzaminów) oraz systemu APD dla dyplomantów (umożliwiającego złożenie pracy, wgląd do opracowanych recenzji). Choć Zespół Oceniający PKA nie zgłasza zastrzeżeń dotyczących aktualności oraz kompleksowości danych dostępnych na stronach internetowych Wydziału, Instytutu i Katedr, to w celu poprawy przejrzystości sposobu prezentowania informacji, intuicyjności ich wyszukiwania oraz wynikających z postępującej cyfryzacji społeczeństwa wymagań graficznej estetyki stron internetowych zaleca się zmodernizowanie wykorzystywanych szablonów strony internetowej (dotyczy IR).

Forma prezentacji danych na stronie internetowej została dostosowana do potrzeb poszczególnych grup interesariuszy z uwzględnieniem przewidywanego sposobu ich wykorzystania (w tym dla obcokrajowców). Treści dostępne na stronie internetowej oraz w ramach systemu intranetowego USOS są okresowo monitorowane przez nauczycieli akademickich, władze dziekańskie, oraz WZZJK, jednak ZO PKA zidentyfikował kilka brakujących sylabusów. Ewentualne uwagi dotyczące aktualności i treści publicznie dostępnych danych można również zgłaszać mailowo, telefonicznie bądź osobiście

pracownikom dziekanatu. W ramach monitorowania zgodności przedkładanych informacji z potrzebami ich odbiorców, podczas spotkań z kandydatami na studia drogą bezpośrednich rozmów pozyskuje się ich opinie w omawianym zakresie. Wśród inicjatyw służących rozpowszechnianiu informacji o programie kształcenia, realizacji procesu kształcenia, przyznawanych kwalifikacjach, rekrutacji oraz możliwościach dalszego kształcenia i zatrudnienia absolwentów należy wskazać organizowane corocznie Dni Otwarte Uniwersytetu Warszawskiego, podczas których istnieje możliwość rozmowy z pracownikami i studentami kierunku oraz zdobycia informacji dotyczących kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią*.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Wydział Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego prowadzący oceniany kierunek studiów *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* określił, wdrożył i realizuje systemowe działania służące projektowaniu i zatwierdzaniu programów kształcenia. W ramach przyjętych procedur prowadzi również systematyczne monitorowanie i okresowy przegląd programu kształcenia. Dokonana przez Zespół Oceniający analiza stanu faktycznego wykazała, iż działania systemu prowadzone są z uwzględnieniem sondowanych potrzeb interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych kierunku oraz prowadzonych w jego ramach specjalności, a także oceny osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia, w tym monitoringu karier zawodowych absolwentów, czego efektem są wyżej wymienione przykłady działań mających na celu doskonalenie jakości kształcenia. Program kształcenia na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* ulegał bowiem licznym modyfikacjom, wychodzącym naprzeciw sugestiom studentów kierunku (wprowadzenie zajęć o charakterze warsztatowym, zmiana w zakresie czasu realizacji przedmiotów, zmiana weryfikacji efektów kształcenia) oraz mającym na celu uatrakcyjnienie i unowocześnienie jej oferty dla studentów (przedmioty ogólnouniwersyteckie).

Uwzględniając sformułowane w opisie niniejszego kryterium wnioski, wynikające z analizy programów kształcenia, należy wskazać na uchybienia, które nie zostały przez niego zdiagnozowane. Działania podejmowane w ramach systemu nie doprowadziły bowiem do zdiagnozowania nieprawidłowości skazanych w kryteriach 1, 2 i 4. Wśród słabszych stron SZDJK należy wskazać ponadto brak wypracowania prowadzącej do spójnych dla rozwoju kierunku rozwiązań współpracy z interesariuszami zewnętrznymi. Obecnie ich udział w projektowaniu, monitorowaniu oraz okresowym przeglądzie programu kształcenia zapewnia

się poprzez indywidualne rozmowy z wybranymi interesariuszami, jednakże wypracowane w ich ramach konkluzje służą wprowadzeniu modyfikacji rozdzielnie w ramach danej specjalności, a nie całego kierunku. Jak wykazała przeprowadzona przez Zespół Oceniający PKA analiza programu kształcenia, brak możliwości konfrontacji proponowanych rozwiązań z szerszym gronem pracodawców prowadzi to do dywersyfikacji uzyskiwanych w ramach poszczególnych specjalności kompetencji studentów oraz niekiedy niezgodnych z oczekiwaniami pozostałych przedstawicieli rynku pracy modyfikacji programu studiów. Ponadto niewłaściwie funkcjonuje upowszechnianie wśród studentów wniosków formułowanych w następstwie prowadzonych badań ankietowych oraz innych działań służących zapewnieniu jakości kształcenia. W zakresie dostępu do informacji związanych z programem studiów zdiagnozowano pojedyncze brakujące sylabusy. Sposób prezentowania informacji na stronach internetowych wydziału nie zapewnia intuicyjności ich wyszukiwania oraz wynikających z postępującej cyfryzacji społeczeństwa wymagań dotyczących graficznej estetyki stron. Wskazane błędy potwierdzają konieczność weryfikacji skuteczności działania systemu w zakresie monitorowania oraz okresowego przeglądu programu kształcenia. W toku prowadzonych podczas wizytacji rozmów uwidoczniła się niepełna świadomość różnych grup interesariuszy odnośnie wykorzystania ich uwag zgłaszanych w procesie ankietyzacji lub konsultacji.

O ocenie zadowalającej zdecydowała nieskuteczność funkcjonowania wydziałowego Systemu Zapewnienia i Doskonalenia Jakości Kształcenia w zakresie zdiagnozowania nieprawidłowości skutkujących obniżeniem oceny w kryteriach 1, 2 i 4.

Dobre praktyki

Zalecenia

1. Rzeczywiste i spójne dla kierunku, zgodne z przyjętym na wydziale Systemem Zapewnienia i Doskonalenia Jakości Kształcenia włączenie do procesu monitorowania jakości kształcenia studentów i w sposób kompleksowy przedstawicieli otoczenia społeczno-gospodarczego.

2. Przeprowadzanie okresowych przeglądów programów kształcenia, zgodnie z przyjętą procedurą, w sposób pozwalający na diagnozowanie ewentualnych nieprawidłowości.
3. Zmodernizowanie wykorzystywanych szablonów stron internetowych w celu poprawy przejrzystości sposobu prezentowania informacji i intuicyjności ich wyszukiwania.
4. Upowszechnienie wniosków formułowanych w następstwie prowadzonych badań ankietowych oraz innych działań służących zapewnieniu jakości kształcenia;
5. Uzupełnienie brakujących sylabusów przedmiotów w systemie USOS.

4. Kadra prowadząca proces kształcenia

4.1. Liczba, dorobek naukowy/artystyczny oraz kompetencje dydaktyczne kadry

4.2. Obsada zajęć dydaktycznych

4.3. Rozwój i doskonalenie kadry

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 4

4.1.

Na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* zajęcia prowadzi 76 osób, spośród których 64 zostały zaliczone przez jednostkę do minimum kadrowego. Jednostka prowadzi kształcenie na studiach I i II stopnia w zakresie języków: białoruskiego, czeskiego, niemieckiego, rosyjskiego, ukraińskiego, angielskiego i litewskiego.

Ilościowe wymagania minimalne w stosunku do minimum kadrowego kształtują się następująco:

- dla studiów I stopnia – 7 osób ze stopniem doktora habilitowanego lub tytułem profesora, w tym po jednym specjalście w zakresie każdego z języków: białoruskiego, czeskiego, niemieckiego, rosyjskiego, ukraińskiego, angielskiego i litewskiego oraz 12 ze stopniem doktora, w tym po dwie w zakresie języków: białoruskiego, czeskiego, niemieckiego, rosyjskiego, ukraińskiego, angielskiego oraz jednej w zakresie języka litewskiego, w sumie 19 osób;
- dla studiów II stopnia 13 osób ze stopniem doktora habilitowanego lub tytułem profesora, w tym po dwóch specjalistów w zakresie języków białoruskiego, czeskiego, niemieckiego, rosyjskiego, ukraińskiego, angielskiego i dwóch w zakresie języka litewskiego oraz 5 ze stopniem doktora w tym dwie 2 w zakresie języka litewskiego, w sumie 18 osób.

Na studiach I stopnia jednostka nie spełnia wymogów minimum kadrowego w zakresie:

- języka czeskiego – brak jednego samodzielnego pracownika naukowego i dwóch doktorów;

- języka angielskiego – brak jednego samodzielnego pracownika naukowego;
- języka litewskiego – brak jednego samodzielnego pracownika naukowego.

Na studiach II stopnia jednostka nie spełnia wymogów minimum kadrowego w zakresie:

- języka czeskiego – brak dwóch samodzielnych pracowników naukowych;
- języka niemieckiego – brak jednego samodzielnego pracownika naukowego;
- języka angielskiego – brak dwóch samodzielnych pracowników naukowych;
- języka litewskiego – brak jednego samodzielnego pracownika naukowego i jednego doktora.

Tak więc jednostka nie spełnia wymagań *Rozporządzenia MNiSW z dnia 26 września 2016 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów* w zakresie spełniania minimum kadrowego.

Ponadto spośród osób zaliczonych przez jednostkę do minimum kadrowego pięć nie posiada dorobku naukowego w żadnej z dyscyplin, w obszarze wiedzy i dziedzinie nauk humanistycznych, do których odnoszą się kierunkowe efekty kształcenia i nie może być do minimum zaliczonych.

Kadra realizująca proces dydaktyczny na ocenianym kierunku reprezentuje szeroki wachlarz subdyscyplin językoznawstwa, w mniejszym stopniu literaturoznawstwa oraz kulturoznawstwo, historię, filozofię, nauki o polityce oraz nauki o poznaniu i komunikacji społecznej, a w zakresie realizacji dodatkowego moduły przygotowującego do zawodu nauczyciela także pedagogikę, psychologię oraz glottodydaktykę. Ponadto znaczna część nauczycieli to czynni zawodowo tłumacze pisemni i ustni. Mimo braków w minimum kadrowym w grupie samodzielnych nauczycieli akademickich, dorobek naukowy pozostałych osób prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku w tym *native speakerów* i ich kompetencje zapewniają realizację programu kształcenia oraz osiąganie przez studentów założonych efektów kształcenia.

4.2.

O obsadzie zajęć dydaktycznych decydują kierownicy jednostek tworzących kierunek *studia nad słowiańszczyzną wschodnią*. Obsada zajęć jest z reguły prawidłowa, choć zastrzeżenia budzi kilka przypadków, w których reprezentowana przez nauczyciela akademickiego dyscyplina naukowa, nie odpowiada dyscyplinie naukowej, z której wywodzi się przedmiot lub osoby prowadzące zajęcia w zakresie praktycznej nauki języka, niebędące rodzimymi użytkownikami języka obcego, nie posiadają odpowiedniego wykształcenia i przygotowania metodycznego. Dotyczy to zajęć z praktycznej nauki języka ukraińskiego i litewskiego oraz historii literatury rosyjskiej przełomu XIX i XX wieku.

4.3.

Nauczyciele akademicy zaangażowani w proces kształcenia na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* konsekwentnie rozwijają się naukowo osiągając kolejne stopnie naukowe oraz tytuły. W ostatnich latach jedna osoba uzyskała tytuł profesora, sześć – stopień doktora habilitowanego i czternaście – doktora. Część obecnych magistrów przygotowuje rozprawy doktorskie. Prowadzona w jednostce polityka kadrowa i wsparcie w zakresie prowadzenia badań naukowych nie zapewniły jednak odpowiedniej liczby samodzielnych pracowników naukowych reprezentujących języki czeski, litewski, angielski i niemiecki, która pozwoliłaby spełnić wymogi minimum kadrowego. Spotkanie z nauczycielami akademickimi ujawniło przy tym – odczuwany przez część z nich – brak transparentności w zakresie polityki kadrowej związanej z rozwojem kierunku oraz podziałem środków na badania naukowe.

Głównym narzędziem oceny pracowników naukowych jest kompleksowa ocena okresowa, w której pod uwagę brane są pod uwagę osiągnięcia naukowe oraz dydaktyczne z uwzględnieniem wyników ankietyzacji przeprowadzanej przez studentów. Wyniki studenckiej oceny dydaktycznej są na bieżąco analizowane przez władze jednostek, które w przypadku powtarzającej się negatywnych opinii studentów przeprowadzają rozmowy z nauczycielem akademickim, w celu weryfikacji zgłaszanych przez studentów uwag.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Jednostka dysponuje znaczącym potencjałem kadrowym, który zapewnia możliwość realizacji programu studiów. Jednak mimo to, zaliczając do minimum kadrowego kierunku 64 osoby nie spełniła wymagań *Rozporządzenia MNiSW z dnia 26 września 2016 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów*, a w obsadzie zajęć zdarzają się budzące znaczące zastrzeżenia przydziały. W zakresie polityki kadrowej obowiązują w jednostkach prowadzących kierunek studiów ogólne zasady przyjęte na Uniwersytecie Warszawskim, przy czym część kadry dydaktycznej wskazuje na brak transparentności w ich stosowaniu.

O ocenie zadowalającej zaważył brak spełniania minimum kadrowego.

Dobre praktyki

Zalecenia

1. Zapewnienie minimum kadrowego na studiach I i II stopnia zgodnie z wymaganiami *Rozporządzenia MNiSW z dnia 26 września 2016 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów* (Dz.U. z dn. 30 września 2016, poz. 1596).
2. Zapewnienie właściwej obsady wszystkich zajęć dydaktycznych.

Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 5

Na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* prowadzona jest współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym, nie ma ona jednak charakteru planowego i opiera się w dużej mierze na podejmowanych spontanicznie działaniach. W ramach kierunku prowadzona jest współpraca ze szkołami języków obcych, stowarzyszeniami nauczycieli, zagranicznymi placówkami oświatowymi, mediami, instytucjami państwowymi, placówkami dyplomatycznymi, firmami prywatnymi, fundacjami, instytucjami kultury. Jak dotąd nie powstało ciało skupiające pracodawców, nie odbyło się też żadne spotkanie, w którym udział wzięliby przedstawiciele różnych branż, które zatrudniają absolwentów kierunku. Nie sposób zatem precyzyjnie określić składu grupy współpracującej, zakresu współdziałania, częstotliwości spotkań, ich formuły, ani skuteczności. Na podstawie pozyskanych informacji można jedynie stwierdzić, że współpraca ma w większości przypadków charakter nieformalny o bardzo zróżnicowanym stopniu zaangażowania. Jednostka organizuje jedynie doraźne, indywidualne spotkania z przedstawicielami wymienionych instytucji pozwalające na pozyskiwanie ich opinii na temat realizowanego programu kształcenia oraz wspólne działania w zakresie realizacji praktyk, inicjatyw naukowych, kulturalnych i artystycznych (w tym spotkania studentów np. z przedstawicielami rynku tłumaczeniowego pozwalające na poznanie specyfiki pracy w danym obszarze).

Dokumenty przedstawione przez jednostkę prowadzącą oceniany kierunek prezentują jej współpracę z wieloma instytucjami i przedsiębiorstwami, przy czym współpraca ta nie dotyczy całości kierunku, ale jest prowadzona odrębnie dla każdej ze specjalności. Ta współpraca przynosi wymierne korzyści dla obu stron: publikacje z zakresu metodyki nauczania języków obcych, udział pracowników w charakterze referentów i ekspertów w seminariach metodycznych, organizowanie olimpiad przedmiotowych, przeprowadzanie egzaminów certyfikacyjnych, wygłaszanie wykładów gościnnych.

W trakcie spotkania z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego uczestnicy mówili o pozytywach i negatywach tejże współpracy. W spotkaniu udział wzięło kilkanaście osób, głównie zainteresowanych obszarem tłumaczeniowym oraz wolontariatu.

Uczestnicy potwierdzili, że oferta edukacyjna w dużej mierze odpowiada potrzebom rynku tłumaczeniowego, ponieważ program studiów tworzony jest przez zespół nauczycieli akademickich, którzy są jego aktywnymi jego uczestnikami. Model współpracy polegający na bilateralnych mniej lub bardziej sformalizowanych konsultacjach skutkuje uwzględnieniem potrzeb pojedynczych firm. Organizacja spotkań z jednoczesnym udziałem przedstawicieli wielu podmiotów gospodarczych umożliwiałaby wprowadzanie do kształcenia wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych o bardziej kompleksowym charakterze.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* prowadzona jest współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym, nie ma ona jednak charakteru planowego i opiera się w dużej mierze na podejmowanych spontanicznie działaniach. Jak dotąd nie powstało ciało skupiające pracodawców, nie odbyło się też żadne spotkanie, w którym udział wzięliby przedstawiciele różnych branż, które zatrudniają absolwentów kierunku. Na podstawie pozyskanych informacji można jedynie stwierdzić, że współpraca ma w większości przypadków charakter nieformalny o bardzo zróżnicowanym stopniu zaangażowania obu stron.

Dobre praktyki

Zalecenia

1. Nadanie ram organizacyjnych współpracy z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego i organizowanie cyklicznych spotkań z udziałem przedstawicieli wielu podmiotów gospodarczych oraz branży tłumaczeniowej i edukacyjnej w odniesieniu do całości kierunku.

Kryterium 6. Umiędzynarodowienie procesu kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 6

Specyfika kształcenia na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią*, które związane jest z językami spoza obszaru Unii Europejskiej w znacznej mierze determinuje możliwości w zakresie mobilności studentów i kadry akademickiej. Kluczowym dla kierunku w ramach

Program Erasmus+ byłaby współpraca z krajami partnerskimi, z których priorytetowe znaczenie dla kierunku mają region 2 (Kraje Partnerstwa Wschodniego) oraz region 4 (Federacja Rosyjska w granicach uznanych przez prawo międzynarodowe), ale niestety nie jest. Przyczyny tego stanu rzeczy są następujące:

1. Budżet programu Erasmus+ dla krajów partnerskich dla całej Polski jest niewielki, BWZ UW informuje, że są to mniej więcej trzy budżety samego Uniwersytetu Warszawskiego dla wyjazdów do krajów programu.
2. Komisja Europejska przydzielając polskiej Narodowej Agencji Erasmus+ (Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji) fundusze na mobilność z krajami partnerskimi ustaliła procentowe wartości dla każdego z 14 regionów. Oznacza to, że nie można wydać więcej na mobilność z Ukrainą, Białorusią (region 2) i Rosją (region 4) a mniej na mobilność z Ameryką Łacińską (region 7). Przydzielając starano się nie premiować tradycyjnych kontaktów kulturowych poszczególnych krajów członkowskich.
3. Przydzielanie funduszy szkołom wyższym przez Narodową Agencję Erasmus+ (FRSE) odbywa się w drodze konkursowej. Szkoły wyższe przedstawiają zbiorczą listę kierunków wymiany z krajów partnerskich. Następnie Narodowa Agencja Erasmus+ wybiera z tej listy tylko niektóre kierunki. Ważnym kryterium na dla Agencji są już istniejące kontakty i zakończone sukcesem wspólne projekty. Uniwersytet Warszawski otrzymał dofinansowanie na mobilność z uniwersytetami z krajów programu, z którymi wcześniej współpracował w ramach programu Erasmus Mundus: projekt SALAM (region 9: Irak, Iran, Jemen) SIGMA (region 1: Albania, Czarnogóra, Serbia), AURORA (region 9: Rosja) a także m. in. Ukraina, Izrael. Liczba stypendiów na każdy kraj to ok. 1 lub 2, co w skali całego uniwersytetu jest liczbą zdecydowanie poniżej oczekiwań.

Podsumowując Erasmus+ z krajami partnerskimi (pozaunijnymi) jest propozycją dla jednostek, posiadających długotrwałe kontakty naukowe z obszarami, które nie są tradycyjnie bliskie kulturowo (np. Bliski Wschód). Preferowane są uniwersytety, z którymi dotychczasowa współpraca (np. zrealizowane projekty) potwierdziła ich wiarygodność. Z uwagi na bardzo mały budżet Narodowej Agencji Erasmus+ liczba przyznawanych stypendiów jest niewystarczająca.

W związku z tym wymiana międzynarodowa w ramach programu Erasmus+ prowadzona jest głównie z krajami Unii Europejskiej, zwłaszcza w zakresie obszaru języka niemieckiego, czeskiego i litewskiego. W latach 2012-2017 z możliwości studiowania za granicą skorzystało 78 osób. Obecnie (2017/2018) w ramach wspomnianego programu studenci mają do dyspozycji 35 miejsc i mogą wyjeżdżać na studia częściowe do ośrodków akademickich w 12 krajach Unii

Europejskiej, przede wszystkim – ze względu na profil studiów – do państw Europy Środkowo-Wschodniej (w gronie tych ostatnich znajdują się uczelnie bułgarskie – Wielkie Tyrnowo, Burgas; czeskie – Uniwersytet Karola w Pradze; litewskie – Kowno; słowackie – Nitra, Preszów, Bratysława; estońskie – Tallinn; łotewskie – Dyneburg; węgierskie - Uniwersytet im. Loranda Eötvösa w Budapeszcie; a wśród zachodnioeuropejskich uniwersytety w Greisfaldzie, Lipsku, Dublinie, Rzymie „La Sapienza”, Jyväskylä, Caen i Leuven).

W tym czasie gośćmi jednostek realizujących program SSW byli studenci między innymi z Estonii, Litwy, Łotwy, Belgii, Chorwacji, Republiki Czeskiej, Francji, Hiszpanii, Niemiec, Portugalii, Słowacji, Węgier, Włoch.

Natomiast pracownicy naukowo-dydaktyczni w liczbie 44 w ramach Erasmus+ wyjeżdżali w latach 2015-2018 do Słowacji, Estonii, Łotwy, Belgii, Republiki Czeskiej, Niemiec, Włoch, Bułgarii, Serbii, Chorwacji, Czarnogóry, Węgier.

Ważną kwestią do rozwiązania dla wszystkich kierunków filologicznych w Polsce zorientowanych na słowiańszczyznę wschodnią, której uczelnie nie są objęte programami unijnymi typu Erasmus+, pozostaje zawsze znalezienie odpowiedniego partnera w Rosji, Ukrainie czy Białorusi, z którym można nawiązać bezpośrednie, dwustronne kontakty z korzyścią dla obu stron. Na Wydziale Lingwistyki Stosowanej dobrze sobie z tym problemem poradzono. Dzięki umowom bilateralnym (a niekiedy na płaszczyźnie nieformalnej) Wydział Lingwistyki Stosowanej zyskał możliwość współpracy z placówkami naukowo-dydaktycznymi w Mińsku, Grodnie, Kijowie, Lwowie, Czerniowcach, Iwano-Frankiwsku, Ostrogu, Moskwie, Tomsku.

Studenci i pracownicy kierunku mogą poszerzać kompetencje językowe i socjokulturowe, uczestnicząc w międzynarodowych szkołach letnich języka białoruskiego w Mińsku oraz rosyjskiego w Moskwie i w Samarze. Poza tym jednostki odpowiedzialne za kierunek same organizują takie szkoły we współpracy z uniwersytetami w Grodnie i we Lwowie. Studenci mieli również możliwość odbycia praktyk w Domu Polskim w Żytomierzu, w Instytucie Polskim w Sofii oraz w „Radiu znad Wili” w Wilnie.

Proces umiędzynarodowienia na poziomie studenckim przebiega najsprawniej, najefektywniej na filologii białoruskiej i ukraińskiej (możliwość częstych wyjazdów, uczestnictwo w szkołach letnich, itd.), natomiast znacznie gorzej – w znacznej mierze z powodów obiektywnych – na rusycystyce.

Z całą pewnością współpraca z zagranicznymi partnerami ma znaczący wpływ na działalność naukową w latach 2013-2017 w Instytucie Rusycystyki zorganizowano ok. 80 wykładów i seminariów z udziałem naukowców z zagranicy, a w Katedrach Białorutenistyki

i Ukrainistyki następne 30. Wzięli w nich udział naukowcy m.in. z Albanii, Białorusi, Bułgarii, Chorwacji, Niemiec, Rosji, Serbii, Ukrainy, USA, Wielkiej Brytanii. Było to możliwe dzięki programom CEEPUS i Erasmus+ oraz umowom bilateralnym. Należy przy tym podkreślić, że część zajęć w ramach programu studiów prowadzona jest przez zatrudnionych w uczelni na stałe pracowników naukowo-dydaktycznych pochodzących z Rosji, Ukrainy lub Białorusi oraz *native speakerów*. Staże zagraniczne kadry prowadzącej zajęcia przekładają się na działalność dydaktyczną, przy czym implementacja ewentualnych doświadczeń ma charakter indywidualny i nie przenosi się systemowo na cały kierunek studiów.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Jednostka mimo ograniczeń związanych z możliwościami wymiany międzynarodowej, wynikających ze specyfiki językowej kierunku prowadzi ożywioną współpracę międzynarodową wyrażającą się w znaczącej mobilności studentów i kadry akademickiej zarówno w obszarze krajów Unii Europejskiej, jak i państwa pozaunijnych, przede wszystkim Ukrainy i Białorusi. Na podkreślenie zasługuje znaczna mobilność studentów i kadry akademickiej, która stara się wykorzystywać zdobyte w ten sposób doświadczenia w prowadzonych przez siebie zajęciach. Część zajęć w ramach programu studiów prowadzona jest przez pracowników naukowo-dydaktycznych pochodzących z Rosji, Ukrainy lub Białorusi oraz *native speakerów*.

Dobre praktyki

Zalecenia

Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia

- 7.1. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa
- 7.2. Zasoby biblioteczne, informacyjne oraz edukacyjne
- 7.3. Rozwój i doskonalenie infrastruktury

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 7

7.1.

Zajęcia dydaktyczne na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* odbywają się w pochodzącym z lat 70. ubiegłego wieku gmachu Wydziału Lingwistyki Stosowanej przy ul. Szturmowej 4. Użytkownikami tego obiektu są Instytut Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej, Instytut Lingwistyki Stosowanej oraz jednostki współtworzące oceniany

kierunek: Instytut Rusycystyki, Katedra Białorutenistyki, Katedra Studiów Interkulturowych Europy Środkowo-Wschodniej i Katedra Ukrainistyki.

Jest to budynek przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Ponieważ nie jest traktowany jako docelowa siedziba wydziału udogodnienia dla osób niepełnosprawnych, jak choćby adaptację wjazdu do biblioteki położonej na poziomie „zero” wprowadza się przy pomocy drobnych remontów i realizuje niezbędne prace konserwatorskie. W budynku mieszczą się liczne sale seminaryjne, słabo wyposażone w sprzęt, jedna sala komputerowa (18 stanowisk szkoleniowych oraz 1 komputer nauczyciela) służące jako laboratorium do kształcenia tłumaczeń specjalistycznych. Laboratorium wyposażone jest w specjalistyczne programy CAT.

Infrastruktura badawcza to przede wszystkim Laboratorium Eksperymentalnej Lingwistyki Okulograficznej (LELO), wyposażone w okulograf RED500 wraz z komputerami z odpowiednim oprogramowaniem, który wykorzystywany jest także w procesie dydaktycznym i badaniach prowadzonych przez studentów. Liczba sal, ich powierzchnia oraz liczba stanowisk laboratoryjnych odpowiada liczbie studentów i zaspokaja podstawowe potrzeby związane z przygotowaniem studentów do prowadzenia badań naukowych na studiach I stopnia i udział w nich na studiach II stopnia. Budynek zapewnia także bezpieczeństwo pod względem przepisów BHP.

Wydział Lingwistyki Stosowanej posiada także drugą bardzo dobrze wyposażoną siedzibę przy ul. Dobrej, z której korzystają studenci tylko jednej specjalności innego kierunku studiów, a jednostka nie podejmowała do tej pory prób takiej organizacji zajęć, by wszyscy studenci wydziału mogli korzystać z nowoczesnej infrastruktury.

7.2.

Studenci kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* mogą korzystać z zasobów Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego (BUW). Do zasobów BUW włączono w 2017 r. księgozbiór dawnej biblioteki Instytutu Lingwistyki Stosowanej (12.114 książek i 3.142 czasopism). BUW oferuje szeroki dostęp do baz czasopism i e-książek, repozytoriów i cyfrowych bibliotek o zasięgu krajowym i międzynarodowym. Ponadto studenci i pracownicy ocenianego kierunku mogą korzystać w ramach Wydziału Lingwistyki Stosowanej z zasobów innych bibliotek wydziałowych i instytutowych (np. Biblioteka Wydziału Lingwistyki Stosowanej, instytutowe biblioteki Wydziału Neofilologii). Wszystkie one oferują księgozbiór obejmujący dziedziny językoznawstwa ogólnego i kontrastywnego, translatoryki, dydaktyki języków obcych oraz inne dziedziny szczegółowe związane z językoznawstwem stosowanym.

Studenci ocenianego kierunku korzystają przede wszystkim z Biblioteki Wydziału Lingwistyki Stosowanej znajdującej się w budynku przy ul. Szturmowej 4. Biblioteka Wydziałowa posiada kilkanaście tysięcy wydawnictw zwartych i kilka tysięcy numerów czasopism z dziedzin, do których przypisany jest kierunek *studia nad słowiańszczyzną wschodnią*.

ZO PKA stwierdza, że biblioteki, z których korzystają studenci i pracownicy kierunku dysponują zasobami niezbędnymi dla realizacji kształcenia. Losowo sprawdzone publikacje zamieszczone w sylabusach przedmiotów jako literatura podstawowa znajdowały się w zasobach bibliotecznych, co wskazuje na jej pełną dostępność dla studentów. W tym zakresie też nie zgłaszali oni zastrzeżeń. Władze wydziału i instytutów dbają o zakup nowych pozycji literaturowych zapewniając w ten sposób aktualność, odpowiedni zakres tematyczny i – co bardzo istotne w przypadku kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* – różnorodny zasięg językowy. Zasoby biblioteczne Uniwersytetu Warszawskiego zaspokajają potrzeby wynikające z realizacji procesu kształcenia na ocenianym kierunku, w tym możliwość przygotowania studentów do prowadzenia badań na studiach I stopnia i zapewniają im udziału w badaniach na studiach II stopnia.

Biblioteki, z których mogą korzystać studenci ocenianego kierunku są dostępne dla osób niepełnosprawnych i dostosowane do ich potrzeb motorycznych (windy, podjazdy itp.) oraz częściowo posiadają stałe wyposażenie umożliwiające korzystanie z nich przez osoby z różnymi dysfunkcjami i w ramach współpracy z Biurem ds. Osób Niepełnosprawnych przygotowują materiał dla studentów odpowiadający ich indywidualnym potrzebom. Strona internetowa Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego dostosowana jest do potrzeb osób niedowidzących.

7.3.

Wydział Lingwistyki Stosowanej monitoruje potrzeby dotyczące infrastruktury dydaktycznej oraz bibliotecznej przede wszystkim w grupie nauczycieli akademickich. Nie prowadzi jednak właściwie analizy potrzeb studentów w tym zakresie (jedynie jedno z pytań ankiety studenckiej przygotowanej przez Pracownię Ewaluacji Jakości Kształcenia dotyczy wyposażenia sal dydaktycznych). Planowany jest intensywny rozwój infrastrukturalny po przeprowadzce wydziału do nowej siedziby. Uniwersytet Warszawski jest przygotowany do realizacji tej inwestycji, jest z powodów formalno-prawnych jest ona przesuwana w czasie.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Budynek, w którym odbywają się zajęcia na ocenianym kierunku w znacznej mierze jest już wyeksploatowany, jednak jego wyposażenie spełnia wymogi do prowadzenia kształcenia na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią*. Władze wydziału podejmują działania w celu dostosowania budynku do potrzeb osób niepełnosprawnych, działają w nim windy, dostosowano toalety i pobudowano podjazdy.

Zasoby biblioteczne Uniwersytetu Warszawskiego zaspokajają potrzeby wynikające z realizacji procesu kształcenia na ocenianym kierunku, w tym możliwość przygotowania studentów do prowadzenia badań na studiach I stopnia i zapewniają im udziału w badaniach na studiach II stopnia. Biblioteki, z których mogą korzystać studenci *studiów nad słowiańszczyzną wschodnią* są dostępne dla osób niepełnosprawnych i w ramach współpracy z Biurem ds. Osób Niepełnosprawnych przygotowują materiał dla studentów odpowiadający ich indywidualnym potrzebom. Strona internetowa Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego dostosowana jest do potrzeb osób niedowidzących.

Wydział Lingwistyki Stosowanej monitoruje potrzeby dotyczące infrastruktury dydaktycznej oraz bibliotecznej przede wszystkim w grupie nauczycieli akademickich, w mniejszym stopniu korzystając z opinii studentów.

Dobre praktyki

Zalecenia

Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągania efektów kształcenia

- 8.1. Skuteczność systemu opieki i wspierania oraz motywowania studentów do osiągania efektów kształcenia
- 8.2. Rozwój i doskonalenie systemu wspierania oraz motywowania studentów

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 8

8.1

System przyznawania pomocy materialnej jest w ocenie studentów klarowny i uczciwy – na spotkaniu z ZO PKA nie zostały zgłoszone uwagi w zakresie jego funkcjonowania czy też terminowości wypłaty świadczeń. Większość członków komisji stypendialnych to przedstawiciele samorządu studenckiego. Studenci na ocenianym kierunku mają dostęp do wszystkich przewidzianych ustawowo stypendiów.

Na wszystkich specjalnościach kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* nauczyciele akademicy prowadzą dla studentów konsultacje w wyznaczonych godzinach oraz także drogą elektroniczną, jeśli zachodzi taka potrzeba. Studenci nie zgłaszali zastrzeżeń co do formy ich realizacji, terminowości ich odbywania się, czy też samego kontaktu drogą elektroniczną z kadrami na kierunku. Materiały dydaktyczne udostępniane studentom są nie tylko dostosowane do ich obecnych potrzeb, ale także jest przewidziany proces ich dostosowania, gdyby np. na kierunku pojawiła się osoba z niepełnosprawnością, która by tego wymagała. Wtedy Biuro ds. osób niepełnosprawnych Uniwersytetu Warszawskiego we współpracy z danym nauczycielem akademickim dba o odpowiednie przygotowania formy oferowanych pomocy naukowych.

Studenci pozytywnie oceniali kompetencje osób pracujących w dziekanacie, natomiast zgłaszali uwagi co do zbyt krótkich godzin funkcjonowania dziekanatu. W szczególności zwracali uwagę na problem, że przez dużą liczbę godzin zajęciowych, trwających często przez cały dzień bez przerwy, mają możliwość korzystania z usług dziekanatu jedynie w trakcie przerwy.

Na cztery specjalności, przy dwóch studenci wskazywali na problemy z osobą opiekuna studiów, w postaci braku kontaktu z taką osobą. W jednej z tych sytuacji problem został przez nich zgłoszony i rozwiązany poprzez przydzielenie tych obowiązków nowej osobie.

Na uczelni funkcjonuje Biuro Karier, które organizuje warsztaty, konsultacje, targi pracy oraz oferuje oferty pracy dla studentów w skali całej uczelni, jednak w ocenie studentów na ocenianym kierunku, ich podstawowym wsparciem w kontaktach z otoczeniem społeczno-gospodarczym jest kadra Wydziału Lingwistyki Stosowanej. Posiada ona liczne kontakty z otoczeniem społeczno-gospodarczym związanym ze specyfiką ich kierunku, w szczególności środowiskiem tłumaczy, różnych fundacji, instytucji medialnych oraz szkół, które potrzebuje absolwentów ocenianego kierunku. Osoby studiujące na kierunku podkreślały, że nauczyciele akademicy często przedstawiają im różnego typu możliwości i zachęcają do udziału w stażach, czy też udziału w różnych inicjatywach, które mogą pomóc im w rozwoju zawodowym. Studenci ze specjalności *filologia rosyjska* z modułem glottodydaktycznym, którzy mają obowiązkowe praktyki, również otrzymywali realne wsparcie w znalezieniu miejsca praktyk ze strony swojej kadry. Niektóre koła naukowe na ocenianym kierunku również organizują wydarzenia, w ramach których studenci mają możliwość poznania przedstawicieli otoczenia społeczno-gospodarczego.

Wsparcie adresowane do osób niepełnosprawnych jest koordynowane przez Biuro ds. osób niepełnosprawnych Uniwersytetu Warszawskiego. Jest ono bardzo szerokie i obejmuje kompleksowe rozwiązania, które są dostępne dla wnioskujących o nie studentów.

Jako przykłady można wskazać wsparcie w transporcie po kampusie uczelni (są w tym celu specjalne autobusy uczelniane, które są szczególnie ważne ze względu na to, iż Uniwersytet Warszawski posiada budynki w najróżniejszych częściach Warszawy), wypożyczalnia sprzętu wspierającego studiowanie (np. tabletów ze specjalnym oprogramowaniem), dostępne na wniosek dostosowanie wybranej publikacji z biblioteki danej jednostki UW do formy cyfrowej, przystosowanej do odbioru przez osoby niepełnosprawne czy też zmiana form pomocy naukowych oraz kształtu egzaminów, uwzględniając potrzeby studenta. Osoby posiadające zaburzenia takie jak dysleksja, dysgrafia czy też dysortografia są wspierane także poprzez dostosowanie pomocy naukowych oraz metod zaliczeń w ten sposób, by nie naruszyć istoty kierunku, ale jednocześnie zminimalizować wpływ ich zaburzeń na wynik egzaminu, do którego podchodzą.

Studenci studiujący na kierunku mają możliwość zaangażowania się w działalność samorządu studenckiego oraz kół naukowych. Każda z czterech specjalności kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią* posiada osobny samorząd studencki. Osoby ze specjalności filologia białoruska z językiem rosyjskim i angielskim szczególnie podkreślali partnerskie relacje z kadrą ich specjalności oraz zauważali, że ich uwagi dotyczące zmian w programie kształcenia są na bieżąco uwzględniane. Oddzielne zdanie prezentowały osoby z innych specjalności, które albo miały mały udział w procesach dotyczących zmian, albo uznawały, że ich opinia nie ma znaczenia dla zmian na kierunku. Warto jednak wskazać, że władze wydziału podkreślają otwartość na opinie studentów i wykazywały udokumentowane przykłady zmian na podstawie opinii studentów. Mając na uwadze to, że część przedstawicieli samorządu studenckiego na spotkaniu była z pierwszego roku studiów, to ich opinia może wynikać z braku odpowiedniej komunikacji z władzami ich jednostki.

Działalność samorządu studenckiego każdej ze specjalności jest finansowana wyłącznie ze środków Samorządu Studentów Uniwersytetu Warszawskiego. Bieżąca działalność studentów jest bezpośrednio powiązana z bieżącą działalnością kół naukowych funkcjonujących na ocenianym kierunku, ze względu na to, iż aktywni studenci zwykle udzielają się jednocześnie w obu tych miejscach. Na ocenianym kierunku funkcjonują m. in. koła naukowe takie jak: Koło Naukowe Młodych Rosjoznawców „Rosyjskie Horyzonty”, Koło Naukowe Literatury Rosyjskiej, Koło Naukowe Dialogu i Współpracy ze Wschodem, Koło Naukowe Albaruthenica, Koło Porównawcze Europy Środkowo-Wschodniej, Ukrainoznawcze Koło Naukowe, Koło Naukowe Literacko-Teatralne "Błękitny Okręt", Koło Naukowe Katedry Ukrainistyki. Każde z kół naukowych ma swojego opiekuna oraz otrzymuje wsparcie merytoryczne od swojej jednostki. W zakresie wsparcia finansowego, analogicznie jak

wydziałowe sekcje samorządu studenckiego, może się o nie starać ze środków uczelnianego samorządu studenckiego.

Ze względu na specyfikę kierunku oraz szeroką ofertę mobilności w zakresie wymian z krajami Europy wschodniej, studenci na spotkaniu z ZO PKA wskazali, że nie są zainteresowani ofertą wymian krajowych, choć wiedzą, że takie są możliwe.

8.2

Obecnie jednostka nie prowadzi własnego badania oceny systemu wsparcia dla studentów. Badania takie co 2-3 lata prowadzi Pracownia Ewaluacji Jakości Kształcenia, w których zawarta jest ocena elementów systemu wsparcia, np. w badaniu z 2015 roku oceniano zadowolenie m.in. z obiegu informacji, systemu USOS i infrastruktury dydaktycznej, jednak wyniki z tych badań nie są analizowane przez jednostki. Władze jednostki uzyskują informacje od studentów i absolwentów w nieformalnych formach, poprzez kontakty prowadzących zajęcia oraz od samorządu studenckiego. Na podstawie uzyskanych danych i informacji jednostka podejmuje działania w zakresie doskonalenia elementów wsparcia studentów. Studenci obecni na spotkaniu z ZP PKA przyznali, iż ważnym elementem oceny systemu wsparcia dla studentów byłoby wprowadzenie stałych spotkań władz jednostek ze studentami.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Studenci kierunku *studia na słowiańszczyznę wschodnią* w zakresie samego systemu opieki i wsparcia, wskazywali na wiele pozytywnych stron (np. wsparcie studentów we wchodzeniu na rynek pracy, dostępność nauczycieli akademickich podczas konsultacji czy też skuteczne funkcjonowanie systemu pomocy socjalnej). Uczelnia oferuje też wsparcie wykraczające ponad obecne potrzeby osób studiujących na kierunku – na spotkaniu z ZO PKA nie było żadnych studentów z niepełnosprawnością, jednak jednostka jest przygotowana na ich udział w procesie studiowania. Studenci pozytywnie oceniali kompetencje osób pracujących w dziekanacie, natomiast zgłaszali uwagi co do zbyt krótkich godzin funkcjonowania dziekanatu,

Dobre praktyki

Zalecenia

1. Dostosowanie godzin pracy dziekanatu do harmonogramu zajęć studentów.

8. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny

Polska Komisja Akredytacyjna po raz pierwszy oceniała jakość kształcenia na kierunku *studia nad słowiańszczyzną wschodnią*. Przeprowadzona w 2011 roku ocena programowa dotyczyła kierunku studiów *filologia* prowadzonego na Wydziale Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego, z którego wykształcił się oceniany w bieżącym roku akademickim kierunek *studia nad słowiańszczyzną wschodnią*.

Zalecenie	Charakterystyka działań doskonalących oraz ocena ich skuteczności
Niedopracowanie sylabusów na studiach I stopnia (brak aktualnych i szczegółowo przedstawionych informacji)	Zalecenie zostało częściowo zrealizowane. Ujednolicono treści prezentowane w sylabusach, jednakże część z nich (przede wszystkim w związku z niespójną koncepcją kształcenia w ramach poszczególnych specjalności kierunku) nadal wymaga poprawy.
Słaba komunikacja wewnątrzwydziałowa	Zalecenie zostało częściowo zrealizowane. W ramach struktury Wydziału organizowane są spotkania WZZJK, Katedr i Instytutu prowadzących specjalności na ocenianym kierunku studiów, jednakże jak wskazują uszczegółowione w opisie kryterium 1, 2 i 3 niniejszego raportu niespójności w zakresie realizacji koncepcji kształcenia oraz wynikających z niej efektów kształcenia prowadzona komunikacja wewnątrzwydziałowa nie zapewnia skorelowania podejmowanych w ramach poszczególnych specjalności działań.
Poprawa bazy dydaktycznej	Zalecenie nie zostało zrealizowane. Baza lokalowa nie zmieniła się od czasu ostatniej oceny, a budynek odbiega od współczesnych standardów. Podejmowane są działania zmierzające do zmiany budynku, w którym prowadzone są zajęcia dydaktyczne, jednakże do czasu przeprowadzenia wizytacji nie zostały one zrealizowane.
Brak samodzielnego pracownika z zakresu anglistyki	Zalecenie zostało częściowo zrealizowane, bowiem mimo zatrudnienia samodzielnego pracownika z zakresu anglistyki, warunki dotyczące minimum kadrowego na ocenianym kierunku studiów nie zostały spełnione (szczegóły w opisie kryterium 4 niniejszego raportu).